

Förslag till Kulturplan för Region Jämtland Härjedalen 2019-2022

Beslutad 2018-xx-xx, av: Regionfullmäktige § xx

Förord

Hållbar utveckling genom kultur för alla i Jämtland Härjedalen

Jämtlands län har ett rikt kulturliv med bredd och spets men också en rad utmaningar. Begreppet hållbarhet brukar innefatta social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet. Genom tillägget kulturell hållbarhet, innefattas även möten mellan människor, medmänsklighet och meningsfullhet. Varje dag, året runt förmedlas kulturupplevelser av hög kvalitet till barn och unga i skolan, till scener, bibliotek och muséer, till människor i bygderna.

Kultur kan ses ur flera aspekter, där kulturens egenvärde är en kraft i sig genom att kultur utvecklar oss som människor genom att vidga våra perspektiv, öka förståelsen för olika erfarenheter, sammanhang och stämninglägen. Kulturens betydelse för regional utveckling är en annan aspekt, där kultur kan bygga broar mellan människor, mellan stad och landsbygd och bidra till attraktiva livsmiljöer, demokratiutveckling, integration, lärande och en god hälsa. En viktig uppgift för Regionen är att i samspel med kommunerna och civilsamhället upprätthålla och utveckla kulturella mötesplatser för upplevelser, lärande och social sammanhållning.

Inte minst behöver vi konst för konstens skull. Det innebär också att verka för att ge konstnärer goda villkor att vara verksamma i länet och beakta att professionella kulturskapare får rimliga och avtalsenliga ersättningar för sina insatser.

Alla medborgare ska ha tillgång till upplevelser av kultur och själva kunna skapa och uttrycka sig. Det uttrycks såväl i de nationella kulturpolitiska målen som i den regionala kulturvisionen. Detta förutsätter ett tillgängligt och varierat kulturutbud av hög kvalitet och en kulturell infrastruktur med mötesplatser, scener och andra miljöer för möjlighet till upplevelser av kultur. Det förutsätter även samverkan mellan flera lokala kulturaktörer där institutioner, det fria kulturlivet, föreningsliv, studieförbund och folkhögskolor, alla är viktiga parter i att utveckla ett rikt kulturliv.

Kulturplan för Region Jämtland Härjedalen 2019-2022, ger en bild över de samlade kulturresurserna och prioriteringarna under perioden, där kommunernas kulturutbud utgör basen och de regionala kulturverksamheterna kompletterar och bidrar till en regional infrastruktur på kulturområdet. Kulturplanens mål och insatsområden är formulerade utifrån de behov och utmaningar som framkommit genom dialoger och samråd och utgör en gemensam riktning att styra mot. Kulturplanen anger även ett antal utvecklingsområden för perioden för att nå övergripande mål samt ge bästa förutsättningar för konst- och kulturlivets utveckling i vårt län. Kultur för hållbar utveckling!

Förslag till Kulturplan för Region Jämtland Härjedalen 2019-2022
dnr RS/1651/2018

HANDLÄGGARE
Ingrid Printz
Område Kultur

Region Jämtland Härjedalen
Box 654, 831 27 Östersund
www.regionjh.se

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD.....	2
1 VAD ÄR EN KULTURPLAN?	5
1.1 Kultursamverkansmodellen – för ökad kulturell delaktighet	5
1.2 Aktuella förändringar	6
1.3 Processen och kulturplanens avgränsning.....	6
2 REGIONALA PLANERINGSFÖRUTSÄTTNINGAR – LÄGET I LÄNET	8
2.1 Behov och utmaningar	8
3 UTGÅNGSPUNKTER OCH MÅL	13
3.1 Nationella kulturpolitiska mål	13
3.2 Regional kulturpolitisk vision	13
3.3 Regional utvecklingsstrategi.....	13
3.4 Kulturplanens övergripande mål.....	13
3.5 Normkritisk kompetens	16
3.6 Konstnärlig kvalitet och kulturens egenvärde	16
3.7 Utvecklingsområden över konst- och sektorsområden	17
4 KULTURPOLITISK ORGANISATION	18
4.1 Den nationella nivån.....	18
4.2 Den regionala nivån	18
4.3 Den kommunala nivån.....	19
4.4 Samverkansformer	22
5 VERKSAMHETER OCH UTVECKLINGSOMRÅDEN	26
5.1 Scenkonst.....	26
5.2 Kulturarv och kulturmiljö – Museum och arkiv	27
5.3 Bild- och formkonst.....	32

5.4	Film och rörlig bild	34
5.5	Hemslöjd och design	35
5.6	Bibliotek och litteratur	37
5.7	Folkbildning och civilsamhälle	38
5.8	Stöd och bidrag	39
6	KULTUR I SYDSAMISKT OMRÅDE	41
6.1	Stiftelsen Gaaltje	41
7	GENOMFÖRANDE	42
8	UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING	42
BILAGA 1		43
BILAGA 2		46

1 Vad är en kulturplan?

En regional kulturplan beskriver de regionala förutsättningarna och Regionens ambitioner att utveckla kulturen under den aktuella fyraårsperioden genom satsningar som relaterar till de nationella kulturpolitiska målen. Kulturplanen är ett planeringsverktyg som regionen behöver ta fram för att, inom kultursamverkansmodellen, ansöka om statliga medel till regional kulturverksamhet (enligt SFS förordning 2010:2012).

Kulturplanen utgör underlag för statens bidragsgivning utifrån de regionala prioriteringar och variationer som tagits fram i samverkan med länets kommuner och i samråd med länets professionella kulturliv och civilsamhället (Se bilaga 2). Statens Kulturråd (Kulturrådet) beslutar efter samverkan med övriga berörda statliga myndigheter och utifrån de aktuella regionala kulturplanerna om nivån på bidragen till respektive region/landsting.

1.1 Kultursamverkansmodellen – för ökad kulturell delaktighet

Kultursamverkansmodellen är en nationell kulturpolitisk reform sedan 2011 med syfte att ge befolkningen i landet möjlighet att ta del av ett varierat kulturutbud präglad av förnyelse och kvalitet. Införandet av modellen har resulterat i en ökad kunskap och ett ökat engagemang för de kulturpolitiska frågorna. Den kulturella infrastrukturen och den regionala mångfalden ska främjas och kulturskapare i hela landet ska kunna utveckla sitt konstnärskap. Kultursamverkansmodellen handlar även om finansiering av regional kulturverksamhet. Region Jämtland Härjedalen har varit inne i modellen sedan 2012.

Reformen förutsätter ett nära samarbete mellan de nationella myndigheter och organisationer som bidrar med finansiering eller har andra intressen i modellen, vilket sker genom ett nationellt samverkansråd. De myndigheter och organisationer som deltar i Samverkansrådet är Kulturrådet, Konstnärsnämnden, Kungliga biblioteket, Länsstyrelserna, Nämnden för hemslöjdsfrågor, Riksteatern, Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet och Svenska Filminstitutet.

Det är Kulturrådets styrelse som beslutar om fördelningen av statliga medel till regional kulturverksamhet efter samråd med Samverkansrådet. Underlag för beslut är de regionala kulturplanerna, för Region Jämtland Härjedalens del detta dokument. Det är den regionala kulturplanen som ska slå fast mål, insatser och prioriteringar för de kommande åren och är det övergripande dokument som ska styra Region Jämtland Härjedalens kulturutveckling.

Det är förordning (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet som reglerar Kultursamverkansmodellen. Enligt förordningen ska den statliga bidragsgivningen genom Kultursamverkansmodellen fördelas till följande områden;

1. professionell teater-, dans- och musikverksamhet,
2. museiverksamhet och museernas kulturmiljöarbete,
3. biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet,
4. professionell bild- och formverksamhet,
5. regional enskild arkivverksamhet,
6. filmkulturell verksamhet, och
7. främjande av hemslöjd.

1.2 Aktuella förändringar

Bild- och formområdet har lagts till som ett område som kan få stöd inom Kultursamverkansmodellen. Konst- och kulturfrämjande verksamhet inkluderas inom respektive verksamhetsområde och museernas kulturmiljöarbete har lyfts in i modellen. Statskontoret har fått uppdraget att se över hur uppföljning och utvärdering av modellen kan förbättras. Myndigheten för kulturanalys har fortsatt ansvaret för utvärdering och analys av den regionala kulturverksamheten. Statens finansiering av regional kulturverksamhet har fortsatt stor betydelse för Kultursamverkansmodellens utveckling och framtid.

En nationell biblioteksstrategi inför 2019 förväntas få stor betydelse för att stärka bibliotekens roll som kunskapsinstitutioner och demokratiska mötesplatser. Museilagen som trädde i kraft 2017 fastställer att museerna skall bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning. Riksantikvarieämbetet får uppgiften att samordna och främja utveckling på museiområdet samt erbjuda teknik- och metodstöd till alla landets museer. Även en ny arkivutredning och en ny arkivlag inväntas för att tydliggöra de enskilda arkivens roll i Kulturarvspropositionen. En ny politik för gestaltad livsmiljö, med tyngdpunkt på arkitektur, form och design berör regioner och kommuner på flera sätt, i kulturplanearbetet generellt och bland annat angående gestaltning i offentliga rum, där enprocentsregeln innebär att en procent av byggkostnaden avsätts för konstnärlig gestaltning.

1.3 Processen och kulturplanens avgränsning

Kulturplan för Region Jämtland Härjedalen 2019 -2022 är framtagen utifrån breda samtal och dialoger. Totalt har ett sextiotal aktiviteter, samråd och dialoger skett under 2017 och 2018¹. Dialogmöten har även genomförts inom enskilda konstarter där professionella kulturskapare och deltagare i nätverk deltagit. Särskilda samråd har hållits med representanter för KLYS, Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd, representanter för folkbildningen och med Gaaltije för den samiska befolkningen. Samråd med det civila samhället har skett genom lokala samråd där kommunerna bjudit in föreningsliv och enskilda. Dialog med den statliga nivån har förts med Länsstyrelsen, Kulturrådet och kultursamverkansmodellens parter. Syftet med dialoger och samråd har varit att samla in underlag till en ny kulturplan med utgångspunkt i gemensamma utmaningar och möjligheter. Kommunerna har getts utrymme att själva beskriva sina respektive kommunala kulturuppdrag i kulturplanen. Önskvärda prioriteringar och regional/interkommunal samverkan har lyfts.

Processarbetet har letts av regional kulturchef och kultursamordnare och kulturplanen har beretts i samarbete med Kultur Z, länets kulturpolitiska samrådsorgan bestående av politiker och tjänstemän från regionen och kommunerna. Regionala utvecklingsnämndens arbetsutskott har utgjort styrgrupp.

¹ Se bilaga 1

Trots att kulturplanen bygger på fördjupade samtal med kommunerna och breda dialoger med representanter för kulturlivet, kan planen inte fånga in hela det lokala kulturlivet som är stort, rikt och omfattande. Genom länets åtta kommuner finns förutsättningar och en kulturell infrastruktur som utgör basen för regionens kulturliv. Ett kulturliv som omfattas av ett mångsidigt föreningsliv, av viktiga besöksmål, av fria professionella kulturskapare och kulturföretagare samt engagerade invånare. Kommunernas kärnverksamhet med folkbibliotek, kulturskolor och föreningsliv utgör basen. De regionala kulturverksamheterna och insatserna som beskrivs i kulturplanen ska komplettera och samspeja med den kommunala nivån.

Remissutgåva av kulturplanen har gått till länets kommuner, närliggande regioner, verksamheter och en rad organisationer och föreningar, där ett femtiotal parter liksom allmänheten har getts möjlighet att inkomma med synpunkter på planen. Totalt 23 remissvar inkom med många kloka synpunkter och förslag till kompletteringar. Dessa har i möjligaste mån beaktats i den slutliga bearbetningen av planen. Förslag som i första hand berör den kommunala nivån har ej beaktats liksom synpunkter och förslag som behandlas i andra regionala styrdokument. Förslag om resurssättning av en specifik insats har ej beaktats därför att Kulturplanen inte har samma detaljnivå som en handlingsplan. Under rubriken Genomförande, i kapitel 7, beskrivs att satsningar och utvecklingsambitioner kommer att resurssättas genom årliga verksamhetsplaner, avtal och uppdrag med berörda kulturaktörer inom kultursamverkansmodellen.

Regionens hållning är att samtliga utvecklingsambitioner i planen är viktiga. Hur och i vilken ordning de ska genomföras blir en fråga genom fortsatt samverkans- och samrådsprocess. En av de viktigaste uppgifterna för Region Jämtland Härjedalen, är att genom samverkan förmera en kulturell infrastruktur, utbyta erfarenheter och kompetens samt sprida goda kulturupplevelser till alla länets medborgare.

Region Jämtland Härjedalen följer årligen upp kulturverksamheten utifrån förordningen om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet och utifrån de nationella kulturpolitiska målen. Kultur Z följer löpande effekter av kulturplanens målsättningar och utvecklingsinsatser. Kulturplanen kan komma att revideras eller kompletteras under kulturplaneperioden.

2 Regionala planeringsförutsättningar – Läget i länet

Jämtlands län omfattar huvuddelen av landskapen Jämtland och Härjedalen samt delar av landskapen Ångermanland och Hälsingland. Länet omfattar cirka 12 procent av Sveriges yta och i länet bor 1,5 procent av landets invånare. Jämtlands län har historiska rötter som del i sydsamiskt område, mellannorrlands bondekultur samt del i Trøndelag och norska riket fram till år 1645. Länets näringsliv domineras av små företag där viktiga sektorer är turism, tillverkningsindustri, trä, handel och livsmedel. Östersund är enda staden i länet och i Östersunds kommun bor hälften av länets invånare. Hälften av invånarna i Jämtlands län bor väl spridda i sju av länets åtta kommuner. 34,4 procent av länets invånare bor på landsbygden där flertalet bor runt Storsjöbygden.

Den årliga uppföljningen "Läget i länet" slår fast att Jämtland Härjedalen är bra på många sätt, men kan bli ännu bättre. "Jämtlands län tillhör ett av de mest företagsamma länen i Sverige. [...] Länets åldersstruktur med fler äldre och färre i arbetsför ålder är också det en mycket stor utmaning. För att klara kompetensförsörjningen inom både det privata näringslivet och den offentliga sektorn framöver, är det av största vikt att så många som möjligt av alla de unga som flyttat till vårt län under senare år, ofta från länder långt härifrån, kan förmås att stanna och utbilda sig här."² Vidare visar uppföljningen att andelen personer med eftergymnasial utbildning är lägre i länet än i övriga riket och att kvinnor generellt sett har en högre utbildning än män. Mittuniversitetet har en viktig roll för att klara kompetensförsörjningen.

Att folkmängden ökar totalt i länet sedan några år beror på inflyttningen från andra länder. De inomregionala skillnaderna är dock mycket stora. Befolkningen fortsätter att minska i stora delar av länet vilket ställer krav på nya sätt att tillhandahålla offentlig och kommersiell service. Slutligen slår uppföljningen fast att besöksnäringen utvecklas positivt med både fler besökande och en ökande omsättning.

2.1 Behov och utmaningar

De kulturpolitiska utmaningarna utgår från regionens övergripande målsättningar; att bidra till ett attraktivt län och en god folkhälsa, där kultur ses som en viktig utvecklingsfaktor genom att bidra till social sammanhållning, integration och lärande. Regionala kulturverksamheter ska medverka till möten mellan människor genom ett brett utbud av föreställningar, konserter, utställningar och skapande aktiviteter i hela regionen. Utöver detta ligger den stora utmaningen i de geografiska förutsättningarna med stora avstånd. Att stärka områden med svag infrastruktur samt i större omfattning använda digitala lösningar ger nya möjligheter att nå medborgarna där de bor. Att utveckla och stärka samverkan är angeläget. Andra utmaningar är att tydliggöra kulturens breda samhällsuppdrag och säkra en långsiktig hållbar finansiering för den kulturella infrastrukturen. En stor utmaning finns även i en begränsad kulturadministration för det breda uppdraget.

² Läget i länet 2018 – En uppföljning av regionala utvecklingsstrategins prioriteringar och mål, Region Jämtland Härjedalen och Länsstyrelsen

Nedan definieras ett antal områden där regionen behöver lägga särskilt fokus under kulturplaneperioden för att nå de kulturpolitiska målen. Ambitionerna kräver i många fall samarbeten med kommunerna och andra aktörer.

2.1.1 Arrangörskap- och utveckling av scener och mötesplatser

Arrangörskapet sammantaget med de lokalhållande organisationernas arbete för att tillgängliggöra kulturupplevelser är centralt för att kunna bibehålla och stärka en kulturell infrastruktur och en god tillgång till kultur. Arrangörsnätverket är ansträngt, såväl ekonomiskt som genom en begränsad återväxt. Utmaningen är att utveckla stabila strukturer och samarbeten för ett aktivt arrangörsled som inkluderar och tillgängliggör kulturen för alla. I utmaningen ligger även ett civilsamhälle i förändring samt behov av fler arrangörer. Den glesa befolkningsstrukturen, de långa avstånden och det stora antalet samlingslokaler och scener anpassade för mindre produktioner ger särskilda förutsättningar för de professionella grupper och artister som spelar i länet. Samtidigt finns ett påtalat behov av anpassade lokaler, framförallt av en konsertscen för klassisk eller akustisk musik. Det finns dessutom ett behov av fler arenor för samtidskonst.

2.1.2 Barn och unga

En kulturvaneundersökning bland barn och unga genomfördes 2017. Den visar att kulturdeltagandet bland barn och unga är relativt högt och i nivå med riket i stort. De stora utmaningarna för kulturutövande och deltagande däremot är de geografiska avstånden, tidsaspekten och kostnaden. Regionen har därför ett ansvar att i möjligaste mån minska dessa hinder. Barnkonventionen förväntas bli lag under kulturplaneperioden vilket dessutom kommer att skärpa kraven vad gäller kultur för alla barn. Att främja barn och ungas tillgång till kultur och eget skapande ska prioriteras, där utveckling av kulturskolan för ökad tillgång och tillgänglighet är ett angeläget område för regionen och kommunerna, samt de regionala kulturverksamheterna, att samverka kring. Behovet av en regional samordningsfunktion för de kommunala musik- och kulturskolorna har lyfts fram i den statliga kulturskoleutredningen, (SOU:2016:69). Att verka för en regional samordningsresurs för de kommunala kulturskolorna är angeläget, som kan leda utvecklingsarbete och verka för fortbildning och omvärldsbevakning och stärka samarbete med de regionala kulturinstitutionerna.

2.1.3 Kultur och hälsa

Kulturens roll och koppling till hälsa väcker allt större intresse. Upplevelser av kultur och eget skapande kan förebygga och rehabilitera ohälsa. Konst och kultur kan användas som ett komplement till traditionella behandlingsmetoder, exempelvis genom att erbjuda kultur i vården som bidrar till minnesstimulering, fysisk aktivitet och social träning, inte minst bland äldre. I regionala utvecklingsstrategin är ett av målen att förbättra folkhälsan. I folkhälsopolicyn utgör hälsofrämjande miljö ett av fyra utvecklingsområden, där fritids- och kulturaktiviteter nämns som bidragande till en god hälsa. I förvaltningens verksamhetsplan 2018–2020 beskrivs insatsen att "främja hälsa genom konst och kultur, där kultur och upplevelsen av konst ska erbjudas i vården".

Utmaningen är att det saknas ett strategiskt arbete för kultur och hälsa varför ett ökat fokus behöver läggas på detta område. Att stärka samverkan mellan kultur respektive hälso- och

sjukvården på området är en viktig utgångspunkt. Att tillgängliggöra regionens konstsamling och miljögestaltningar i hälsofrämjande syfte, att erbjuda kultur i vården, erbjuda minnesträning genom kultur, erbjuda kultur och litteratur i terapeutiskt syfte är angeläget samt att utveckla tillgängliggörande av konst och kultur genom digitalisering.

2.1.4 Mångfald, jämställdhet, jämlikhet och inkludering

För att säkerställa mångfald, motverka exkludering och verka för alla människors likabehandling, behöver vi arbeta med jämlikhet och öka den normkritiska medvetenheten. Att verka för integrering av nyanlända och utlandsfödda och att stärka nationella minoriteters kultur handlar både om respekt för mänskliga rättigheter och en möjlighet till regional utveckling. Jämställdhetsintegrering är den strategi som ska användas för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. En metod kan vara att analysera könsuppdelad statistik för att synliggöra ojämställdhet samt kunna vidta åtgärder för förändring. Bland annat #metoo-rörelsen 2017–2018 inom kulturområdet har med all tydlighet visat på vikten av att Region Jämtland Härjedalen fortsätter arbeta för att motverka och förebygga sexuella trakasserier inom de regionala kulturverksamheterna. Regionen har också ett ansvar för att förhindra att någon i som är i kontakt med Regionens verksamheter inte utsätts för diskriminering.

2.1.5 Tillgänglighet

Den nationella funktionshinderspolitiken tar sin utgångspunkt i Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. Alla ska kunna vara delaktiga oavsett behov och förutsättningar. Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning. Att minska otillgänglighet och möjliggöra allas tillgänglighet till kulturverksamheter, upplevelser och det egna skapandet ska vara en självklar del av det pågående arbetet. Det kan ske genom fortsatt kompetensutveckling, utvecklade samråd med funktionshindersrörelsen samt genom att kontinuerligt revidera handlingsplaner för tillgänglighet. Åtgärder för enkelt avhjälpta hinder och tillgänglig webb ska ske löpande. Kunskapsförbättrat arbete ska prioriteras av de regionala kulturinstitutionerna. Fysisk, geografisk och socioekonomisk tillgänglighet ska också beaktas.

2.1.6 Digital delaktighet

Digitaliseringen för med sig nya möjligheter för kulturupplevelser, möten och evenemang. Genom den digitala utvecklingen kan allt fler ta del av musik, film, scenkonst, litteratur och andra former av kultur från hela världen. Digital delaktighet är allas lika tillgång till digitala verktyg och möjligheter. Att ha kunskap om att kunna hantera möjligheter och risker med internet, digitala medier och ny teknik samt förstå hur samhällets struktur påverkas av det nya medielandskapet blir allt viktigare. Digitaliseringen ger ökade möjligheter att nå ut med kultur. Regionen välkomnar därför en möjlig nationell strategi för digitalisering av den offentligt finansierade kulturen. Biblioteken har en viktig roll för att öka den digitala kompetensen hos allmänheten, där den regionala biblioteksverksamheten fungerar som kompetens- och utvecklingsnod i arbetet. Riksantikvarieämbetet har ansvaret för det nationella samordningssekreteriatet för digitalisering, digitalt bevarande och digital förmedling av kulturarvet, med visionen att kulturarvet är digitaliserat, tillgängligt och användbart för alla. Genom de digitala salongerna har bioograferna goda förutsättningar att i

högre grad fungera som levande lokala kulturhus. Viktiga ambitioner är även att öka kompetensen om digitaliseringens effekter avseende upphovsrätten.

2.1.7 Konstnärliga behov

En stark arbetsmarknad och kulturell infrastruktur är grunden för att kulturskapare ska kunna utveckla sitt konstnärskap i hela landet. Kulturinstitutioner, bildningsorganisationer, arrangörer, beställare och inköpare av konst och främjandeorganisationer är alla viktiga för att skapa goda villkor för kulturskapare att vara verksamma och utveckla sitt konstnärskap. De kulturella och kreativa näringarna utgör en viktig del av kulturskaparnas arbetsmarknad och har stor betydelse för tillväxt och arbetsmöjligheter i intilliggande näringar. Utmaningen är att främja kulturskaparnas villkor där fler kan vara aktiva och skapande. Enprocentregeln har stor betydelse för konstnärers medverkan och konstens plats i utformning av byggnader och miljöer liksom tillämpning av MU-avtalet gällande medverkande och utställningsersättning. Det finns tydliga behov av anpassade scener, utställnings- och visningslokaler, verkstäder och kontaktytor för kulturskaparna. Samverkan med folkhögskolorna, som anordnare av estetiska utbildningar, behöver utvecklas.

2.1.8 Kulturella och kreativa näringar

Nya näringar som växer fram inom den kulturella sektorn är viktiga både för utveckling av länets näringsliv och för utveckling av kulturlivet. En stärkt kreativ sektor som förutsättning för hållbar samhällsutveckling är en del av Regionens regionala utvecklingsstrategi. En tidigare studie av de kulturella och kreativa näringarna i länet har visat att näringarna är synliga i hela länet, med viss övervikt i stad- och fjällnära kommuner. Näringarna kan delas in i två spår, ett med närings-, tillväxtperspektiv och ett gällande kulturutveckling och innovation. Att professionella kulturskapare ges goda möjligheter att verka och bo i länet bidrar till företagande, attraktiva livsmiljöer och till förnyelse på kulturområdet. Genom detta behöver regionen verka för att stödja utveckling av de kulturella och kreativa näringarna genom samordning av insatser utifrån kartlagda behov. För en gynnsam utveckling behöver kultur och näring samverka på alla nivåer där kultursektorn bidrar med kunskap om kulturskaparnas villkor och behov och näringslivet med kunskap om företagsutvecklings och stödstrukturer.

Främjande insatser för utveckling av kulturella och kreativa näringar (KKN) kan ske genom affärsutveckling och designmetodik samt genom att synliggöra näringarna. Det kan bland annat ske genom Designcentrums verksamhet samt genom öppna ateljéer och verkstäder för verksamma konstnärer och konsthantverkare men även genom stärkt samverkan med andra företagsfrämjande aktörer. De kulturella och kreativa företagen omfattade år 2015 drygt 1 100 företag i Jämtlands län varav 40 procent ägs av kvinnor. Den största verksamheten om 36 procent av samtliga KKN-företagen är litterär, konstnärlig och artistisk verksamhet med stödverksamheter, exempelvis tillverkning och specialiserade butiker. Att öka exporten inom de kreativa och kulturella företagen är önskvärt liksom att utveckla besöksnäringen. Unesconätverket Creative Cities Network utgör en naturlig plattform för arbetet där staten och Regionen arbetat målmedvetet inom småskaligt mathantverk med koppling till kultur, gastronomi och turism.

2.1.9 Kulturarv, kulturmiljö och besöksmål

Länets natur-och kulturmiljövärden är starka besöksanledningar där kunskapsförmedling, tillgänglighet och informationsinsatser kan bidra till att utveckla ett hållbart brukande av kulturmiljö och kulturarv. Ett aktivt arbete att utveckla de kulturella och kreativa näringarna i regionen bidrar till attraktiva livsmiljöer och skapar ekonomiska värden. Nya museilagen anger utveckling av samverkan med statliga kulturinstitutioner. Här har Regionen en spännande utveckling att följa genom samarbetet mellan Nationalmuseum och Stiftelsen Jamtli. Förändringen i förordningen (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet innebär att det går att utveckla kulturmiljöarbetet i länet genom gemensamma strategiska insatser mellan flera aktörer.

2.1.10 Nationella minoriteter

Från 2010 finns en lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk. De fem erkända nationella minoriteterna i Sverige är judar, romer, samer (som även är ett urfolk), sverigefinnar och tornedalingar och de historiska minoritetsspråken är jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli. Lagen innebär att minoritetsspråken ska skyddas och främjas, de nationella minoriteterna ska kunna behålla och utveckla sin kultur och förvaltningsmyndigheterna är skyldiga att informera om minoriteternas rättigheter och ge dem inflytande i egna frågor. Regionen tillsammans med kommunerna Berg, Härjedalen, Krokom, Strömsund, Åre och Östersund är samiska förvaltningskommuner vilket innebär särskilda krav. Ett flerårigt samarbete finns för att främja den samiska kulturen. Särskilda insatser för att inkludera de övriga nationella minoriteterna i arbetet är angeläget. Samtliga verksamheter ska beakta nationella minoriteters möjlighet till delaktighet och inflytande, där samisk kultur och kulturarv ses som en viktig del av länets historia och samtid.

2.1.11 Hållbarhet

Vid FN:s toppmöte 2015 antog världens ledare 17 globala mål och Agenda 2030 för hållbar utveckling. De globala målen och Agenda 2030 syftar till att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. De globala målen är integrerade och odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga. Sverige har förbundit sig att arbeta med dessa mål och för Regionen är det en prioriterad uppgift att bidra till att dessa mål uppfylls. Hållbarhetsdimensionen behöver ständigt beaktas i de regionala kulturverksamheterna.

3 Utgångspunkter och mål

3.1 Nationella kulturpolitiska mål

De nationella kulturpolitiska målen beslutades av riksdagen i december 2009. Målen ska styra den statliga kulturpolitiken men ska även kunna vägleda kulturpolitiken i kommuner, regioner och landsting.

Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska präglade samhällets utveckling.

För att uppnå målen ska kulturpolitiken:

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor,
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse,
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas,
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan,
- särskilt uppmärksamma barn och ungas rätt till kultur.

3.2 Regional kulturpolitisk vision

Jämtland Härjedalen ska vara en region att längta till och växa i, där kulturen är en drivkraft för hållbar utveckling och där alla har tillgång till kulturella upplevelser och möjlighet att skapa och uttrycka sig.

3.3 Regional utvecklingsstrategi

Den regionala utvecklingsstrategin "Jämtland Härjedalen 2030 - Innovativt & attraktivt" lägger fast kursen för länets strategiska utveckling de kommande åren. En av målbilderna i strategin är att Jämtland Härjedalen ska vara en ledande Europadestination inom naturbaserade upplevelser och att besöksnäringen ska generera många arbetstillfällen i kompletterande näringar. Kultur och kreativa näringar ska vara drivkrafter för såväl individens som samhällets utveckling och dessutom en viktig del i besöksnäringens tillväxt. Länet ska upplevas som en öppen plats där personer i alla åldrar kan leva och utvecklas och dit många gärna flyttar eller återvänder.

De övergripande mål som har koppling till kulturen i den regionala utvecklingsstrategin är:

- Fler personer är aktiva och skapande i kulturlivet, särskilt barn och unga.
- Den ideella sektorn har stärkt sin roll i kulturlivet.
- Fler företag inom kulturella och kreativa sektorn stärker länets attraktionskraft.

3.4 Kulturplanens övergripande mål

För att förverkliga de nationella kulturpolitiska målen, den regionala kulturpolitiska visionen och målen i den regionala utvecklingsstrategin behöver insatser göras inom särskilt utpekade målområden. Kulturplanens mål och insatsområden är formulerade utifrån de

regionala behov, utmaningar och prioriteringar som framkommit genom dialoger och samråd. Insatsområdena är en gemensam riktning för regionen samt de kulturverksamheter som erhåller statligt eller regionalt stöd. Detta gäller även för de projekt som erhåller kulturstöd eller annat utvecklingsbidrag.

3.4.1 Kultur för alla i hela länet

Region Jämtland Härjedalen vill främja allas tillgång till kulturella upplevelser och möten mellan olika kulturer. En demokratisk kultursyn ska genomsyra samtliga verksamheter. Det innebär att vi behöver ha en tillgänglig infrastruktur, scener, mötesplatser och kulturella och konstnärliga miljöer som präglas av öppenhet, mångfald och jämlikhet. Bibliotekens tillgänglighet, bemötande och service är centrala och arrangörernas betydelse i den kulturella infrastrukturen behöver stärkas. De nationella minoriteternas kultur ska främjas och den sydsamiska ursprungsbefolkningens kultur ska prioriteras. För att möjliggöra en demokratisk kultursyn så ska den offentligt finansierade kulturen vara tillgänglig och angelägen för alla oavsett kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder eller socioekonomisk bakgrund.

Insatsområden för att främja kultur för alla

- Främja en tillgänglig och jämlik kulturell infrastruktur
- Identifiera och undanröja synliga och osynliga hinder för tillgänglighet
- Förbättra samordningen av arrangörsfrämjande åtgärder
- Utveckla och stärka mötesplatser och kulturella arenor
- Främja utveckling av digitaliseringens möjligheter
- Utveckla och stärka samverkan mellan norrlandslänen och över länsgränser
- Främja nationella minoriteters- och särskilt sydsamisk kultur
- Utveckla det strategiska arbetet för kultur och hälsa
- Stärka kulturens roll för livslångt lärande

3.4.2 Barn och unga ska vara delaktiga och ha inflytande i kulturlivet

Region Jämtland Härjedalen vill främja förutsättningarna att barn och unga ska ha likvärdiga möjligheter att få möta professionell konst och kultur och själva kunna vara aktiva och skapande. Det innebär att vi behöver ha ett varierat kulturutbud för barn och unga i hela länet och pedagogiska verksamheter som ständigt utvecklas. Samarbetet med skola och kulturskola är därför nödvändigt. Kulturskolan är viktig för att utveckla och stimulera elevernas färdigheter till fortsatt kulturellt utövande, stärker självkänsla och ger ökad social kompetens. En ojämlig tillgång till professionell kultur kan jämnas ut genom regionala eller kommunala kulturgarantier för barn och unga. Vi vill stärka barn och ungas inflytande genom utvecklade dialoger och referensgrupper. Resultaten från den kulturvaneundersökning för barn och unga som genomfördes 2017 ska tillvaratas i utvecklingen av verksamheten.

Insatsområden för att främja barn och ungas delaktighet och inflytande i kulturlivet

- Stärka det strategiska samarbetet med skola

- Utveckla samarbetet med kulturskolan
- Utveckla en struktur för förbättrad dialog med unga
- Utjämna skillnader i fråga om tillgång till kultur för barn och unga
- Främja pedagogiska nätverk och utveckla metoder för kulturskapande
- Främja handledning för ungas skapande

3.4.3 Professionella kulturskapare ska ha goda förutsättningar att verka

Region Jämtland Härjedalen vill främja förutsättningar för fler kulturskapare att bo och verka i länet. Regionen behöver erbjuda en attraktiv miljö som stimulerar till kreativitet och konstnärlig förnyelse och goda villkor för konstnärlig skapande. De professionella kulturskaparna är kärnan i kulturlivet och en viktig resurs för kulturell utveckling, såväl för stad och stadsnära miljöer som för landsbygden. Att värna professionalitet och yrkeskunnande i de regionala verksamheterna och följa gällande riktlinjer och rekommendationer avseende ersättning är viktigt. Regionen ska verka för att MU³-avtalet följs genom att precisera skrivningar i uppdrag och avtal.

Insatsområden för att främja professionella kulturskapares förutsättningar att verka i länet

- Främja förutsättningar för kulturskapare genom att erbjuda kompetenshöjning, uppdrag, goda villkor och ersättningar enligt avtal samt tillgång till mötesplatser och nätverk
- Främja en verksamhet och ett utbud som kännetecknas av kvalitet, mångfald och förnyelse
- Verka för att utveckla residensverksamhet⁴
- Stärka samverkan inom fristadsprogrammet
- Utveckla dialoger med professionella kulturskapare genom befintliga och nya samråd

3.4.4 Kultur och kulturarv ska ha stärkt sin roll för regional utveckling och attraktionskraft

Region Jämtland Härjedalen vill främja kulturens roll för ökad attraktionskraft. Genom ett rikt kulturliv med goda villkor för kulturskapare att verka, främjas även andra politikområden exempelvis i förhållande till närings- och destinationsutveckling. Det innebär att regionen behöver stärka samverkan inom kultursektorn men även mellan kultur och andra samhällsområden. Det behöver finnas ett gott innovationsklimat och tydliga stödstrukturer för de kulturella och kreativa näringarna. Den ideella sektorn är viktig för möjligheten att få både individer och regionen att växa. Internationellt samarbete, nya marknader och internationalisering av kulturella och kreativa företag är betydelsefullt för regionens och företagens utveckling och konkurrenskraft.

³ Medverkande- och utställningsersättning

⁴ Residens erbjuder kulturskapare, till exempel bildkonstnärer, dansare eller musiker, möjligheten att utveckla sitt konstnärliga skapande på en särskild plats eller i en specifik miljö.

Insatser för att främja kultur och kulturarvets roll för regional utveckling och attraktionskraft

- Främja kompetensutveckling och nätverk för de kulturella och kreativa näringarna
- Utveckla och stärka samverkan med civilsamhället
- Främja internationella samarbeten och internationalisering
- Stärka samverkan mellan kultur, kulturarv och besöksnäringen
- Verka för att regionens kulturarv och kulturmiljöer bevaras, används och utvecklas

3.5 Normkritisk kompetens

2014 kom regeringen med "En strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck". Syftet med strategin var att samlat och långsiktigt öka kunskapen om HBTQ-personer med målet att förbättra levnadsvillkoren genom att säkerställa lika rättigheter och möjligheter för HBTQ-personer. Strategin sträcker sig över ett antal myndigheter och fokusområden varav kulturområdet är ett. Region Jämtland Härjedalen har tillsammans med Region Västerbotten och Region Västernorrland drivit projektet "HBTQ och normkritisk kompetens" under åren 2015–2018 för att bli bättre på att förstå HBTQ-fältet och hur den regionala nivån kan förbättra sitt arbete i syfte att skapa bättre förutsättningar för HBTQ-personer i våra regioner. Erfarenheterna och resultaten av detta projekt ska tas tillvara i det fortsatta kulturarbetet, bland annat genom en gemensamt framtagen handbok.

Region Jämtland Härjedalen avser att använda normkritik både som verktyg och arbetsmetod för att främja jämlikhet och inkludering. Att förhålla sig normkritiskt innebär att sätta fokus på det normativa framför det som beskrivs som avvikande. Att arbeta normkritiskt kan innebära att medvetet bryta normativa föreställningar och skapa utrymme för berättelser och perspektiv som inte alltid får eller har fått ta plats. Regionens arbete med normkritik ska handla om att praktisera vetenskapen att faktorer som ålder, klass, kön, funktionsnedsättning, etnicitet och sexuell läggning påverkar människors förutsättningar att delta i kulturlivet. Det handlar dessutom om kunskap och kännedom kring den urbana norm som präglar samhället. Det innebär att synliggöra, åtgärda och förbättra människors förutsättningar att delta genom att beakta normkritik i alla våra arbetsprocesser, aktiviteter, handläggningar och anslagsfördelning.

3.6 Konstnärlig kvalitet och kulturens egenvärde

Att kulturen är en fri och obunden kraft med yttrandefriheten som grund är en grundförutsättning för både den nationella och den regionala kulturpolitiken. Kulturens egenvärde är centralt och endast genom att värna den kulturella och konstnärliga kärnan kan kulturen också bidra till andra positiva samhällseffekter. Bedömningar av ansökningar ska alltid utföras av professionellt fackkunniga utifrån gällande regelverk och diskussionen om konstnärlig kvalitet ska ständigt hållas levande. Det innebär att det också är nödvändigt att hålla distinktionen mellan amatör- och professionell kultur, ideellt aktiva och yrkesverksamma kulturskapare. Alla är viktiga för att bidra till kulturpolitikens mål men verkar utifrån olika förutsättningar. Principen om armlängds avstånd ska tillämpas vilket innebär att politiken beslutar om mål, riktlinjer och ekonomiska ramar medan de konstnärliga och kvalitativa bedömningarna överläts till sakkunniga.

3.7 Utvecklingsområden över konst- och sektorsområden

- I samverkan mellan regionens kulturfrämjande verksamheter verka för att tillgängliggöra resurser och kompetens i hela länet samt skapa en lättillgänglig kreativ mötesplats i centrala Östersund
- Utveckla kulturpedagogiska strukturer för samordning mellan regionala verksamheter
- Genom kompetensinsatser stödja verksamheterna i frågor om likabehandling, jämlikhet och jämställdhet, mångfald och inkludering
- Implementera HBTQ-handboken i alla verksamheter för bättre rutiner kring det normkritiska arbetet
- Erbjud mobil lösningar för ungas skapande med utgångspunkt i ”Filmrullens” metod gällande pedagogik, integration och mentorskap
- Verka för folkhälsofrämjande insatser genom kultur samt utveckla strategiskt arbete för kultur och hälsa
- Verka för utveckling av de kulturella och kreativa näringarna genom samordning mellan kultur och näringsliv
- Engagera kulturskapare i koppling till konferenser och andra möten
- Verka för en regional samordningsresurs och ett breddat utbud inom kulturskolorna i samverkan mellan de regionala kulturverksamheterna och kommunerna
- Stärka kopplingen mellan form och design, bildkonst och konsthantverk för samhällsutveckling
- Stärka insatser för nationella minoriteter i alla regionala kulturverksamheter

4 Kulturpolitisk organisation

För att förverkliga målen i kulturplanen och nå den kulturpolitiska visionen om ett inkluderande län där kulturen når och berör alla så behöver vi hjälpas åt; stat, region, kommuner och civilsamhälle. En central del i genomförandet av kulturplanen handlar om att fortsatt utveckla formerna för samverkan mellan dessa aktörer samt att identifiera behov av utveckling och förnyelse inom konst- och kulturområdet. Det är ett gemensamt ansvar.

4.1 Den nationella nivån

4.1.1 Kulturrådet

Kulturrådet är en myndighet under Kulturdepartementet som har till uppgift att verka för kulturens utveckling och tillgänglighet utifrån de nationella kulturpolitiska målen. Det sker genom fördelning och uppföljning av statliga bidrag men även genom att sprida information och kunskap. Kulturrådet ska verka för en konstnärligt och kulturpolitiskt värdefull utveckling inom bland annat scenkonst, litteratur och bibliotek, bild och form samt de nationella minoriteternas kulturaktörer. Dessutom ansvarar Kulturrådet för fördelningen och uppföljningen av bidrag till regional kulturverksamhet genom Kultursamverkansmodellen.

4.1.2 Kungliga Biblioteket

Kungliga Biblioteket har ansvar för att ha nationell överblick över den svenska bibliotekssektorn, främja samverkan och utveckling samt förmedla vetenskapliga publikationer. Kungliga Biblioteket samlar in statistik och följer upp regionala och kommunala biblioteksplaner. Kvalitetsdialog sker fortlöpande inom Forum för nationell bibliotekssamverkan.

4.1.3 Myndigheten för kulturanalys

Kulturanalys är en myndighet som har till uppgift att utvärdera, analysera och redovisa effekter av den nationella kulturpolitiken med utgångspunkt i de kulturpolitiska målen. Myndigheten ska även bistå regeringen med underlag och rekommendationer för att utveckla den statliga kulturpolitiken. Genom den statistik, utvärdering och analys som Kulturanalys bistår med får myndigheter, organisationer och enskilda verksamheter ett bredare underlag för kulturutveckling och insatser.

4.2 Den regionala nivån

4.2.1 Region Jämtland Härjedalen

Region Jämtland Härjedalen ersatte 2015 det tidigare landstinget och övertog det regionala utvecklingsansvaret av staten. Regionen arbetar för utveckling och tillväxt i länet och för att erbjuda alla boende och besökare en hälso- och sjukvård av hög kvalitet. Den regionala kulturpolitiska administrationen är placerad i Område Kultur inom den regionala utvecklingsförvaltningen och lyder under en regional utvecklingsnämnd. Område Kultur,

även kallad Kulturen, arbetar strategiskt för kulturens utveckling i regionen. Området ansvarar för samråd och dialoger, fördelar stöd och bidrag samt följer upp och återrapporterar verksamheten till region och stat. Kulturen bedriver regionala kulturverksamheter, skriver avtal med externa organisationer och fördelar regionala och statliga anslag till olika aktörer. De regionala kulturverksamheterna och institutionerna ska komplettera och samverka med de kommunala kulturverksamheterna som exempelvis bibliotek, kulturskola och civilsamhälle.

4.2.2 Länsstyrelsen

Länsstyrelsen är statens regionala organ för genomförande av nationell politik på regional nivå. Landshövdingen är chef för länsstyrelsen vilken också har i uppdrag att följa utvecklingen och informera regeringen om länets behov. Myndighetens uppdrag i regleringsbrevet samt lagar och förordningar styr prioriteringen av verksamheten. En del är att fördela kulturmiljöanslaget i enlighet med förordningen om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer (SFS 2010:1121). Medlen används till skydd, vård, kunskapsförmedling, ökad tillgänglighet och informationsinsatser inom länets kulturmiljöer. Investeringar i kulturmiljöer och kulturell verksamhet som företagsstöd eller projektstöd inom Landsbygdsprogrammet 2014-2020 och Interreg Sverige-Norge 2014-2020 handläggs på Länsstyrelsen. Under kommande år görs en särskild satsning kring samiska kulturmiljöer som går under namnet "Berättelser från Saepmie". Projektet "Varsamt tillgängligt" ska öka tillgängligheten i ett antal kulturmiljöer som utgår från Design för alla, en strategi för ett inkluderade samhälle.

4.3 Den kommunala nivån

Det finns åtta kommuner i Jämtland Härjedalen. Alla arbetar med Skapande skola och några även med Skapande förskola. I många kommuner finns museer, besöksmål och intressanta kulturmiljöer som alla bidrar till att främja ett levande kulturarv och bidrar till besöksnäring. Kommunerna har ett särskilt lagstadgat uppdrag gällande folkbiblioteksverksamhet. De kommunala biblioteken är viktiga mötesplatser för det demokratiska samhällets utveckling, bildning och upplevelser.

4.3.1 Bergs kommun

Bergs kommun har ett rikt föreningsliv och en aktiv Kulturverksamhet i form av allmänskultur, bibliotek och kulturskola. Från 2018 kommer den kommunala kulturverksamheten att ingå i Tillväxtavdelningen vilket visar att kulturen ses som en kärnverksamhet och en drivkraft för att stimulera utveckling. En lokal Kultur- och Biblioteksplan finns och förslag till lokal kulturskoleplan ska presenteras 2018. Kommunen verkar för att arrangörer, amatörer och professionella möts och deltar i arbetet med att berika det lokala kulturlivet. Stöd sker också genom kulturbidrag, kulturpris och stipendium samt gratis annonsering i lokalt annonsblad. Återkommande evenemang är bland andra Årets Näck i Hackås och Ovikenveckan. Snilleriket arbetar med kulturarvet i samarbete med bland annat Wikners i Persåsen och Hovermo gårdsmuseum. Bibliotek finns på fyra orter och det sker kontinuerlig utveckling av biblioteken som mötesplatser. Kulturskolan arbetar i alla skolor och når minst 50 procent av eleverna i grundskolan. Kommunen arbetar ständigt med att stärka kulturinsatserna för barn och ungdomar genom möjlighet till eget skapande och delaktighet och att möta olika kulturella uttryck genom kommunala barnkulturpengar,

kulturskolan, bibliotek och Skapande Skola. Samverkan med ungdomssamordnare, integration och vård- och omsorg är viktigt.

4.3.2 Bräcke kommun

Kulturfrågorna i Bräcke sorterar under kommunstyrelsen och på tjänstesidan hanterar Tillväxtavdelningen bibliotek, kulturskola, föreningsbidrag och allmänkultur. Skolorna arbetar självständigt med kulturutbud för elever i alla åldrar. De integrerade biblioteken i Bräcke, Gällö och Kälarne utgör en viktig del av den kulturella infrastrukturen med engagerad och kompetent personal, fysiska och digitala medier samt kulturaktiviteter och utställningar. Kulturskolan erbjuder kostnadsfri musikundervisning på alla kommunens skolor, där cirka 50 procent av eleverna i årskurs 4-9 deltar. Med stöd från Kulturrådet erbjuds även klassorkester, film, dans och litteratur, samt musikundervisning på Jämtlands gymnasium i Bräcke, från våren 2017 och framåt. En viktig roll för kommunens verksamheter är att samverka och att erbjuda flexibla stödformer för att olika aktörer ska kunna förverkliga och utveckla sina idéer. Ett starkt föreningsliv och stabil samverkan med studieförbunden är en förutsättning för ett aktivt kulturliv i kommunen. Civilsamhället bär stora delar av det professionella kulturutbudet såväl som amatörverksamheten, med digitala biografier, livesänd opera, konserter, författarbesök, föreläsningar, konstutställningar med mera.

4.3.3 Härjedalens kommun

Härjedalens kommuns kärnvärden är livskraft, äkthet och närhet. Kulturen i Härjedalen består av bland annat bibliotek och kulturskola. Kommunens prioriteringar för kulturområdet omfattar barn och ungdomar, bibliotek, mötesplatser, organisationer och kulturarrangörer. Sedan 2018 tillhör kulturskolan organisatoriskt skolan och biblioteken ligger under Utvecklings- och tillväxtförvaltningen. Detta innebär att biblioteken ses som motorer för hållbar tillväxt och utveckling. Huvudbiblioteket ligger i Sveg och det finns filialer i ytterligare fem orter i kommunen. Bibliotekens vision är att Härjedalens biblioteksverksamhet "när alla medborgare i kommunen oavsett kön, ålder, förutsättningar, utbildning och etnisk bakgrund." Mötesplatser finns i form av bland annat bibliotek, samlingslokaler och biografier. Föreningslivet är viktigt för kommunen som bland annat ger stöd till studieförbund. För att stimulera konstnärlig kreativitet delar kommunen ut kulturpris och stipendium. Härjedalens kulturarv innefattar miljön som formats av människor genom tiderna. Kommunens ska främja kulturarven genom att bidra till att stärka det lokala, lyfta fram Härjedalens unika kultur och bidra till att skapa attraktionskraft för besöksnäringen. Härjedalens fjällmuseum är ett viktigt besöksmål i Funäsdalen och verksamheten är ett stöd för kommunen i kulturarvsfrågor.

4.3.4 Krokoms kommun

I Krokoms kommun har Barn- och utbildningsnämnden det politiska ansvaret för biblioteksverksamhet och kulturskola. Allmänkulturen ligger under kommunstyrelsen och ingår i avdelningen Näringsliv, Kultur och Fritid. Kulturskolans uppgift är att skapa ett intresse för kultur hos grundskolans elever och ge dem möjlighet att utveckla sin egen kulturella identitet. I kommunen finns ett huvudbibliotek i centralorten, fem filialer samt en bokbuss som besöker hela kommunen. Kommunens bibliotek ska vara attraktiva, tillgängliga och erbjuda en tilltalande miljö för barn och vuxna som stimulerar till besök, lån

och läsning. Viktigt är också att underlätta nyttjandet av informationsteknologi och bibliotekets e-tjänster samt förbättra kunskaperna om dess användning. Kommunen ska, i nära samarbete med studieförbund, föreningar och näringsliv, verka för att utveckla det lokala kulturlivet samt öka attraktionskraften i kommunen. Detta görs genom att arbeta i enlighet med den regionala kulturplanen samt kommunens kulturpolitiska handlingsprogram. Krokoms kommun har en mångårig erfarenhet av att arbeta med ungdomskulturfrågor genom sitt Ungdomskulturråd.

4.3.5 Ragunda kommun

I Ragunda har kommunstyrelsen det politiska ansvaret för biblioteksverksamhet, allmänskulturen och kulturskolan. Det operativa arbetet utförs via samhällsbyggnadsförvaltningen, utom kulturskolan som sorterar under barn- och utbildningsförvaltningen. Ragunda har historiska kyrkor, byggnader och hembygdsgårdar samt museer och miljöer som Döda fallet och Thailändska paviljongen. Dessa finns beskrivna i kommunens Kulturmiljöprogram. Kulturskolan har tre år i rad utnämnts till Sveriges bästa. Samverkan sker med studieförbunden och föreningslivet. Det finns stora naturvärden som kommunen aktivt arbetar med för att utveckla kreativa och hållbara miljöer och arrangemang på landsbygden. I Ragunda finns tre biblioteksfilialer och på några av dessa pågår ett arbete för att inrätta medborgarkontor och Infopoints. I Döda Fallet finns en unik vridläktare och en fantastisk spelplats. I samarbete med Jamtli och hembygdsföreningen pågår ett världsarvsarbete med kulturella och naturhistoriska aspekter för att bevara historien och skapa en ny hållbar framtid kopplad till Unescos 17 hållbarhetsmål. Ragunda kommun arbetar för att möjliggöra större produktioner vid Döda Fallet genom ett dramaturgiat/konstnärligt råd tillsammans med Estrad Norr, Scenkonst Västernorrland, amatörföreningar och företag.

4.3.6 Strömsunds kommun

Strömsunds kommun är den nordligaste och geografiskt största av regionens kommuner. Barn- kultur- och utbildningsnämnden vill verka för en god livskvalitet för alla invånare, samt skapa förutsättningar för en levande kultur och en aktiv fritid som stimulerar och utvecklar förmågan till delaktighet i en föränderlig värld. En viktig del i detta är att säkerställa ett varierat kultur och fritidsutbud för alla åldrar i hela kommunen. Nämnden har ansvar för kommunens biblioteksverksamhet och den kommunala kulturskolan som är kostnadsfri. Kultur- och fritidsavdelningen ska ge stöd till föreningar och detta sker bland annat i form av kultursamverkansmöten, samordning kring kommunens kulturvecka samt arrangerande av Kulturcafé. Strömsunds kommun har även ett samarbete med Jamtli öppna förskola och Ströms hembygdsgård där barn får leka sig till historiska kunskaper.

4.3.7 Åre kommun

I Åre kommun har kommunstyrelsen det politiska ansvaret för biblioteksverksamhet, allmänskulturen, kulturskolan och föreningsbidragen. Verksamheterna är organiserad i avdelningen Kultur och fritid under kommunledningskontoret. Kommunens viktiga kulturarv består av många delar, några av de främsta är Fröå gruva, Åre Arbetarhistoriska miljö kring Tossögården i Järpen och Arvemuseet med sin maskinpark, Ångaren Östersund samt pilgrimleden St:Olav. Kommunen har sex bibliotek som samtliga är integrerade folk- och skolbibliotek. Flera av biblioteken har spännande samverkanslösningar med bland

annat turistbyråverksamhet. På biblioteken genomförs många arrangemang, en del i samverkan med andra aktörer inom kommunen. Kulturskolan erbjuder verksamhet på kommunens samtliga förskolor och skolor. Kultur- och fritidsavdelningen samverkar ofta med studieförbunden, föreningslivet men också med de regionala institutionerna och upplevelsen är genomgående att denna samverkan leder till vinst för alla parter.

4.3.8 Östersunds kommun

Östersunds kommun är länets största kommun med nära hälften av länets invånare. Östersund har som enda stad en betydande roll för kulturlivets utveckling i regionen. Här finns samtliga regionala kulturinstitutioner samlade. Kulturfrågorna sorterar under Kultur- och fritidsnämnden. Frågor som berör Stiftelsen Jamtli och större evenemang hanteras av kommunstyrelsen. Östersunds kommuns viktigaste uppgift inom kulturområdet är att via bidrag till föreningslivets kulturaktörer, folkbildningen och de enskilda kulturskaparna vara möjliggörare av ett mångfacetterat kulturutbud till både medborgare och tillresta gäster. Som de flesta andra kommuner prioriterar kommunen bibliotek, kulturskola och bidragsgivning. Prioriterat, under kulturplaneperioden är att arbeta med den kulturella infrastrukturen, bland annat arenor där hela länet har möjlighet att ta del av ett rikt kulturutbud. Sedan hösten 2017 är Östersunds kommun fristadskommun och ingår i det internationella nätverket ICORN. Kommunen välkomnade sin första fristadsgäst under februari 2018.

4.4 Samverkansformer

Samverkan är ett centralt begrepp för att optimera resurser, skapa synergier, identifiera strategier samt utveckla och följa upp verksamhet. Regionen har lång och god erfarenhet av samverkan med övriga norrlandslän, med regioner i Mittnorden samt med andra regioner inom och över landsgränser. Ett utbyte som över tid bidrar till förnyelse och kvalitet för kulturen. Region Jämtland Härjedalen samt de verksamheter som har regionalt och statligt stöd ska samverka eller samråda med kommuner, professionella kulturskapare och civilsamhälle i både framtagande och genomförande av kulturplanen. Det kan göras formaliserat och strukturerat eller inom ramen för den verksamhet som bedrivs. Samverkansformer med civilsamhället sker bland annat genom kommunernas lokala samråd samt med regionala företrädare för föreningslivet.

4.4.1 Region Jämtland Härjedalens formaliserade samrådsorgan

KULTUR Z

Regionens kulturpolitiska samrådsorgan med representation av politiker och tjänstepersoner från samtliga kommuner och regionen med övergripande uppgift att följa upp och driva kulturutvecklingen i länet.

REGIONALT KULTURFORUM

Regionens strategiska samverkansorgan med representation från de regionala kulturverksamheterna samt stiftelsen Gaaltije, sydsamiskt kulturcentrum. Syftet är att utveckla långsiktiga arbetsformer för ökad samverkan mellan kulturverksamheterna.

SAMRÅD MED PROFESSIONELLA KULTURSKAPARE

Regionens konstövergripande samråd med representanter för de professionella kulturskaparna. Samrådet genomförs i samarbete med Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS) och Region Västernorrland. Syftet är att formalisera dialog med det professionella kulturlivet, där samrådet är aktiv part i framtagande av och genomförande av kulturplanen.

FORUM FÖR KONSTEN

Regionens konstspecifika samråd med representanter från konstnärsorganisationer, civilsamhället, utbildningar, kommuner och institutioner. Syftet är att stärka bild- och formkonstområdet samt gemensamt driva frågor för utveckling av området

JAMTLISAMRÅD

Planeringsdialoger mellan region, kommun och stiftelsen Jamtli sker vår och höst. Jamtlisamråd med politisk- och tjänstemannarepresentation, samt tjänstemannadialoger. Dialogerna rör uppföljning av verksamhet, mål och ekonomi respektive dialog om kommande årsbudget och årsavtal.

DIALOG OCH SAMVERKAN MED STATLIG NIVÅ

Regionen för löpande dialog med Kulturrådet avseende kulturplanen. Kulturrådet bjuder även in till tematiska överläggningar kring aktuella frågor. Regionens politiska företrädare har årlig dialog med Kulturdepartementet. I samarbete med Myndigheten för kulturanalys deltar regionen i nätverk för uppföljning av kultursamverkansmodellen.

INTERREGIONAL SAMVERKAN, NORRLANDSLÄNEN

De fyra nordligaste länen, Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland och Jämtland Härjedalen har ett mångårigt samarbete med utgångspunkt i gemensamma utmaningar som att överbrygga avstånd, utveckla starka, nationellt intressanta scener och verksamheter samt förmera ett kvalitativt utbud av kultur till medborgarna på jämlika villkor. Samarbetet syftar till att ytterligare stärka det professionella kulturlivets roll och position som tillväxtfaktor i norra Sverige. Genom stärkt samverkan blir kulturen i norr en starkare nationell röst och det finns goda möjligheter att utveckla samarbetet genom formaliserade nätverk, erfarenhetsspridning, kompetensutveckling och resursoptimering. En annan viktig aspekt är det kollegiala lärandet samt effektivare resursanvändning.

Norrländssamverkan scenkonst

NMD är ett kommunalförbund med landstingen/regionerna i Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland och Jämtland Härjedalen som medlemmar. Nätverkets uppgift är att medverka till att opera, musikteater och dans blir tillgänglig för alla i norra Sverige genom förmedling av turnéstöd. De institutioner som ingår i NMD är Estrad Norr, Norrdans, Piteå Kammaropera och Norrlandsoperan.

I samverkan mellan norrlandslänen och utifrån tidigare samverkansprojekt för turnésamverkan Musik i Norr och Teater Mer till fler ska samverkan utvecklas genom turnéer, och kollegialt erfarenhetsutbyte för ett brett och tillgängligt utbud av scenkonst.

Riksteatern Norra, de regionala riksteaterkonsulentsamverkanerna i de fyra nordligaste länen, erbjuder en gemensam digital utbudskatalog för turnerande scenkonst för barn och unga, scenkonstinorr.se, samt en mötesplats och utbudshelg för scenkonst för en vuxen publik, Scenkonstdagarna. Den senare arrangeras i samarbete med centrumbildningarna för teater och dans.

Konsulentsamverkan

Stärkta nätverk och samarbeten mellan konsulenter inom film, konst och slöjd har möjligheter att utvecklas ytterligare genom exempelvis gemensamma branschdagar och kompetensutveckling. Formaliserade nätverk är bland annat Film i Norr samt Konstpedagogik i Norr. Volym är en webbaserad konsttidning med syfte att spegla viktiga konsthändelser i norr. Huvudman är Region Västernorrland med stöd från samtliga fyra norrlandslän.

Norrlandssamverkan Museum

Kulturarvet har goda möjligheter att stärka samverkan utifrån sina specifika profilområden och kring exempelvis forskning.

Bibliotekssamverkan

Den regionala bibliotekssamverkan synliggör gemensamt biblioteken och litteraturen i norr på nationella branschdagar och mässor. Man samverkar även inom metodutveckling, projekt, nationella minoriteter och fortbildning för att stärka biblioteksområdet.

SAMVERKAN MED TRØNDELAG

Kulturen inom Region Jämtland Härjedalen har ett mångårigt samarbete med våra norska grannar. Flera projekt och utbyten har stärkt kontakterna och relationen, bland annat gästspel och turnéer och filmprojekt. Det finns från 2018 en avsiktsförklaring mellan Region Jämtland Härjedalen och Trøndelags fylkeskommune avseende bland annat forskning och distansoberoende vårdtjänster. Under planperioden avser regionen att bygga vidare på de goda relationer vi har med Trøndelag och ambitionen är att även stärka avsiktsförklaringen med utökat kultursamarbete.

ÖVRIG INTERREGIONAL, INTERNATIONELL SAMVERKAN

Interregional samverkan sker bland annat mellan de mittnordiska regioner som är medlemmar i Mittnordenkommittén, vars syfte är att främja kultur som drivkraft för en positiv och hållbar samhällsutveckling i Mittnorden. Genom deltagande i nationella och internationella nätverk som exempelvis Unesconätverket, Creative Cities Network skapas internationella kontaktytor. Denna samverkan är viktig för kulturellt utbyte, att ge konstnärligt mervärde och bidra till kompetensutveckling och ska stärkas och utvecklas.

På konstområdet har medverkan i projekt North Cultitude 62/63 stärkt nätverk längs breddgraden. Lokala besöksmål inom hantverksnäring deltar i det internationella nätverket Economusée. Jamtli och Nordiskt centrum för Kulturarvs pedagogik deltar i en mängd interregionala och internationella nätverk inom kulturarvssektorn där International Observatory PASCAL, Network of European Museum Organisations samt Associations of European Open Air Museums kan nämnas.

Tillsammans med Region Västernorrland genomför regionen årliga kulturting i syfte att erbjuda en tematisk arena för kunskap, inspiration och samtal. Samverkan med forskning och akademi kan utvecklas inom bland annat kultur och hälsa och kulturella och kreativa näringar där Mittuniversitetet är en naturlig samverkanspart.

4.4.2 Utvecklingsområden Samverkan

- Utveckla årliga tematiska och förvaltningsövergripande kommunsamråd
- Utveckla fler formaliserade konst- och kulturspecifika samråd
- Utveckla kulturstrategisk samverkan med Trøndelag
- Utveckla samverkan med Länsstyrelsen på kulturmiljöområdet
- Öka samverkan med civilsamhället som tydlig resurs för kulturutveckling
- Öka samverkan med folkhögskolorna som en strategisk resurs för aktiva och blivande kulturskapare i regionen

5 Verksamheter och utvecklingsområden

Region Jämtland Härjedalen har en infrastruktur på kulturområdet som omfattar regionala kulturinstitutioner, främjandeverksamheter, organisationer och föreningar som erhåller regionalt och/eller statligt stöd.

5.1 Scenkonst

Scenkonst innefattar olika konstformerna musik, teater, dans, nycirkus eller andra performativa uttryck. Den professionella scenkonsten i landet organiseras främst genom institutioner eller fria grupper samt olika förmedlingsverksamheter och bokningsbolag. Jämtland Härjedalen har ett rikt scenkonstliv med både bredd och spets i flera genrer. Den professionella scenkonstinstitutionen Estrad Norr utgör en viktig del av infrastrukturen på scenkonstområdet.

Riksteatern har en viktig roll för att utveckla arrangörsledet, arbeta med publikutveckling och att stärka den professionella scenkonsten. Andra aktörer är fria professionella grupper som Nordcirkus och Undantaget, som utvecklats genom den tidigare verksamheten Jämtlands kulturkompani, samt flera enskilda musiker, musiksällskap, tonsättare och scenkonstnärer. Utöver detta finns kulturskolor, studieförbund, replokaler, arrangörer, ett rikt körliv och festivaler som alla är viktiga delar och tillsammans bidrar till scenkonstens utveckling. Länet har ett rikt musikliv med bredd och spets. Inom exempelvis folk- och jazzmusik är länet representerat på såväl nationella som internationella scener. Det finns ett flertal amatörteatersällskap som utgör en stor del av det lokala kulturlivet genom revyer, bygdespel och sommartheater. Vridlåktaren vid Döda Fallet i Ragunda är en kulturattraktion med stor potential. Avsaknad av en större, akustiskt anpassad scen begränsar utbudet av klassiska konserter och konstmusik.

5.1.1 Estrad Norr - Scenkonst

Estrad Norr är en professionell scenkonstinstitution med musik, teater, musikteater och dans inom Region Jämtland Härjedalen. Uppdraget är att nå alla kommuner med professionell scenkonst genom egna produktioner och i samverkan med andra institutioner och fria aktörer. Verksamheten tillhandahåller ett brett utbud till alla åldrar. Musik- och dansverksamheten turnélägger fria grupper, producerar egna konserter och föreställningar samt arrangerar gästspel. Estrad Norr producerar teater med nyskriven dramatik i första hand riktade till barn och unga. Repertoaren ska vara intressant och angelägen. Teater Barda, en skådespelarensemble med funktionsvariation, är etablerade tack vare ett samarbete mellan regionen och Östersunds kommun. Musikteater och opera för barn har ett kreativt centrum i regionen genom Norrlands Nätverk för Musikteater och Dans där Estrad Norr har det turnerande uppdraget i hela Norrland. Estrad Norr har ingen fast scen utan anpassar sin verksamhet till de lokaler och scener som finns i regionen. Verksamheten ska kännetecknas av variation och hög kvalitet och den turnerande delen är central. För att stärka scenkonsten och inte minst musikområdet i länet har en residensverksamhet för klassisk- samt folk- och världsmusik inrättats på Estrad Norr.

5.1.2 Riksteatern Jämtland/Härjedalen

Riksteatern Jämtland/Härjedalen är en ideell förening och en del av folkrörelsen Riksteatern. Riksteaterns vision är ”scenkonst som sätter tankar och känslor i rörelse – för alla, överallt”. Den regionala föreningen är ett samverkansorgan för länets åtta riksteaterföreningar och arbetar för ett levande kulturliv i hela länet.

Riksteatern Jämtland Härjedalen är en resurs för kommunerna, genom subventioner till barn och ungas scenkonstupplevelser från fria producenter som köps in till skolor, bibliotek eller via andra arrangörer. Det regionala uppdraget innebär att utveckla det ideella arrangörsnätverket i hela länet, främja unga arrangörer och barn och ungas tillgång till kultur samt stärka de fria scenkonstaktörerna. Föreningen arbetar interregionalt tillsammans med de fyra norrlandslänen bland annat med årliga scenkonstdagar samt ett arbete kring gemensam utbudskatalog på webben. Föreningen distribuerar även ett stöd för repertoar- och publikarbete till föreningarna, som syftar till att nå nya publikgrupper och samverkansformer för arrangörskap. Föreningen har anställd konsulent som ansvarar för den dagliga verksamheten och verkställer styrelsens beslut. Riksteatern arbetar i stor utsträckning med jämlikhet- och mångfaldsfrågor och vill utveckla arbetet för en jämlik scenkonst bakom, framför och på scenen.

5.1.3 Utvecklingsområden Professionell scenkonstverksamhet

- Föra dialog med kommuner och skolor mot målet att alla barn i länet ska få scenkonst
- Verka för att utveckla samarbeten som stärker arrangörsledet i hela länet samt vitalisera mottagandet i kommuner och skolor
- Utveckla tillgängligheten och tillgången på scenkonst i landsbygden
- Utveckla samverkan med norrlandslänen genom produktioner och turnéverksamhet över länsgränserna för ett brett och tillgängligt utbud av scenkonst
- Värna fungerande nätverk samt utveckla nya
- Utveckla former för samarbeten med frilansande scenkonstnärer, till exempel genom residensverksamhet och samproduktion

5.2 Kulturarv och kulturmiljö – Museum och arkiv

Kulturarv är alla materiella och immateriella uttryck för mänsklig påverkan medan kulturmiljö är hela den av människor påverkade miljön. Kulturarv är ett mångfacetterat område som hela tiden förändras och omformuleras. Länets kulturarvsinstitutioner och Hembygdsrörelsen är sammantaget mycket aktiva och innovativa i främjande av ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas. Stiftelsen Jamtli, Riksarkivet, Landsarkivet i Östersund och Föreningsarkivet i Jämtlands län, utvecklar i ett livslångt lärandeperspektiv kulturarvet genom förvärv och bevarande, forskning och dokumentation samt genom förmedling och pedagogisk verksamhet. Kommuner och civilsamhället erbjuder stöd i kulturarvsärenden. Genom förvärv av föremål och arkivhandlingar dokumenteras löpande länets kulturhistoria och digitaliseringen ökar tillgängligheten till samlingarna. Nationalmuseum Jamtli är ett unikt samarbete mellan statliga Nationalmuseum och Jamtli, en strategisk satsning på konstområdet som förväntas öka länets attraktionskraft.

Inom arkivverksamheten arbetar Föreningsarkivet och Landsarkivet med delaktighet och medskapande kring det skriftliga kulturarvet. Genom samarbeten med studieförbund och lokala föreningar erbjuder man också kulturarvsaktiviteter i hela länet. Nordiskt Centrum för Kulturarvspedagogik, är ett nordiskt samarbete mellan museum och arkiv som utvecklar spetskompetens inom pedagogik och forskning på kulturarvsområdet. Utveckling av samiska arkiv sker i samverkan mellan Gaaltije och statliga arkiv och samiska organisationer.

Insatser i kulturmiljöarbetet sker framför allt av Jamtli och Länsstyrelsen. Arbetet baseras på kulturmiljöns historiska utveckling som museerna har byggt upp under många års verksamhet. Genom kulturmiljöarbetet får regionen, kommunerna och civilsamhället del av antikvarisk kompetens och medverkan inom exempelvis arkeologi och byggnadsvård.

5.2.1 Stiftelsen Jamtli med bolag - NCK, Teknikland, Fjällmuseet och Världsarv Ragundadalen

Jamtli är länets huvudmuseum med en historia som sträcker sig tillbaka till 1912. Stiftarna är Region Jämtland Härjedalen, Östersunds kommun, Jämtlands läns konstförening och Heimbygda. Jamtli bedriver kulturmiljöverksamhet och annan kulturhistorisk verksamhet i hela länet samt driver en stor museianläggning i egen regi i Östersund. Besökstalet har under senare år växt till cirka 200 000 besökare årligen och museet, som ett av Sveriges största och mest kända museer, är ett av länets viktigaste besöksmål med utställningar om arkeologi, kulturhistoria, klassisk och samtida konst. Jamtli är särskilt känd för sin pedagogiska verksamhet. Stiftelsen är aktiv på såväl lokal, regional, nationell, nordisk, europeisk som internationell nivå. Stiftelsen Jamtli har följande prioriteringar under perioden:

- Stiftelsen kommer under perioden att nyttja etableringen av Nationalmuseum Jamtli för attraktionskraft, kompetensutveckling och varumärkesförstärkning. Att utveckla och tillgängliggöra konstpedagogiska program ska bland annat ske genom bruk av IT-lösningar.
- Stiftelsen fortsätter att stärka attraktionskraften på besöksanläggningen genom att investera i väderoberoende verksamhet som attraherar barnfamiljer.
- Stiftelsen kommer fortsatt utveckla kulturarvsbaserade verksamheter i regionen, som har förutsättningar att bli attraktiva besöksmål för turister och utgöra mötesplatser för ideella krafter och professionella aktörer. Jamtli har utvecklat besöksmål i flertalet kommuner.
- Stiftelsens engagemang i nordiskt-baltiskt och europeiskt utvecklingsarbete inom det kulturarvspedagogiska fältet fortsätter främst genom dotterbolaget Nordiskt centrum för kulturarvspedagogik.
- Stiftelsens erfarenhet av insatser inom utbildning, omsorg, hälsa och integration ska förstärkas och utvecklas tillsammans med andra aktörer.
- Dessa prioriteringar gäller, så långt det är möjligt, också för stiftelsens dotterbolag.

NORDISKT CENTRUM FÖR KULTURARVSPEDAGOGIK (NCK)

Nordiskt Centrum för Kulturarvspedagogik/The Nordic Centre of Heritage Learning and Creativity AB är ett nordiskt-baltiskt centrum som bedriver forskning och utveckling kring lärande genom kulturarv. Kulturarvet ses som en resurs i strävan att nå ett hållbart och

inkluderande samhälle där lärandet är en process genom hela livet. NCK ägs gemensamt av 11 olika kulturarvsinstitutioner i Norden och Baltikum. Organisationen arbetar tvärvetenskapligt och sektorsövergripande på regional, nationell, nordisk och europeisk nivå med kulturarvspedagogiska frågor. NCK är en resurs för museer, arkiv, konst och kulturmiljö samt för regional utveckling och livslångt lärande. NCK har uppdrag av Riksförbundet Sveriges Museer att samordna och stimulera museipedagogiska utvecklingsintressen i Sverige. NCK initierar och deltar i kulturarvspedagogiska forsknings- och utvecklingsprojekt och verkar för internationalisering och interkulturella samarbeten. I internationellt såväl som nationellt perspektiv har regionen mycket att vinna på ett fördjupat arbete med och samverka kring kulturarv som samhällsresurs i bred bemärkelse. Under perioden kan produktutveckling genom fördjupad samverkan mellan kulturarvsinstitutioner och andra samhällsaktörer ske på områden som kulturarv och skola, kulturarv och hälsa, kulturarv och integration samt kulturarv och besöksnäring.

HÄRJEDALENS FJÄLLMUSEUM AB

Härjedalens fjällmuseum driver en kulturhistorisk besöksanläggning i Funäsdalen. Fjällmuseet ska ge upplevelser inom kultur- och konsthistoria i Härjedalens kommun, med förankring i kulturarvspedagogisk verksamhet. Verksamheten lyfter samtidsfrågor och ger besökare nya och jämförande perspektiv. Museet främjar social gemenskap, kulturell mångfald, demokratiskt medborgarskap och geografisk spridning av kulturutbud. Museet erbjuder även antikvarisk sakkunskap och stöd i Härjedalens kommun genom en kommunantikvarietjänst. Museianläggningen omfattar en modern museibygnad, Härjedalens Fornminnesförenings samlingar och Fornminnesparken. Bolaget har som uppgift att skapa och erbjuda upplevelser knutna till besöksanläggningen, och i det sammanhanget söka samverka med ideella krafter och professionella aktörer.

VÄRLDSARV RAGUNDADALEN AB

Världsarv Ragundadalen är en projektorganisation för att leda nomineringsarbetet för världsarvstatus för Döda fallet. Bolaget ägs av Ragunda kommun, Stiftelsen Jamtli, Ragunda hembygdsförening och Destination Ragundadalen. Projektets arbetsområde omfattar Döda Fallet, den före detta Ragundasjön och Ammerån. Bolaget arbetar bland annat med identifiering och utveckling i nomineringsprocessen samt lokalt och regionalt förankringsarbete. Dessutom projektleder bolaget internationella studenter i samarbete med NCK. Efter det digitala projektet Impact Journey, där bolaget lyckades bidra till ett globalt digitalt initiativ och fångade en global uppmärksamhet för Döda Fallet och dess historia, fortsätter arbetet.

TEKNIKLAND

Teknikland är ett militärhistoriskt och tekniskt besöksmål som framför allt drivs ideellt av medlemmar i ägarföreningar med stöd av Stiftelsen Jamtli. Tekniklands utställningar ska inte endast betraktas utan de ska även upplevas genom egen aktivitet. Besökare i alla åldrar är lika välkomna och verksamheten har därför byggt lekmiljöer för barnen i alla utställningar. Teknikland driver även KomTek, Kommunal entreprenörs- och Teknikskola, en plantskola för framtidens tekniker, ingenjörer, forskare och uppfinnare. KomTek har den kommunala kulturskolan som förebild och erbjuder kurser och aktiviteter inom tekniska områden som ett komplement till sport, musik och andra fritidsaktiviteter. Målgruppen är

barn i grundskolan och verksamheten riktar sig både mot skola och fritid. Tekniklands KomTek ingår i ett nationellt nätverk tillsammans med ett tjugotal andra lokala KomTek.

5.2.2 Länsstyrelsens kulturmiljöarbete

Länsstyrelsens kulturmiljöarbete utgår från de nationella målen för det statliga kulturmiljöarbetet, miljö kvalitetsmålen och länsstyrelseinstruktionen § 5 som bryts ner i en kulturmiljöstrategi. Länsstyrelsen arbetar för jämställdhetsintegrering inom kulturmiljöarbetet. Fokusområden i strategin är lokal förankring, förmedling, mångfald, tillgänglighet, rådgivning och tillsyn. En viktig del i arbetet är att stödja framtagande av olika typer av kunskapsunderlag till kommunala kulturmiljöprogram, kulturmiljöer vid sjöar och vattendrag och översyn av riksintresseområden för kulturmiljö. Människor ska känna delaktighet i kulturmiljöarbetet och en mångfald av kulturmiljöer ska spegla länets kulturhistoria där allas historia kommer fram.

5.2.3 Hembygdsrörelsen Heimbygda

Förbundet organiserar drygt 70 föreningar med tillsammans cirka 10 000 medlemmar med dessutom nära 600 enskilda medlemmar. Heimbygda är en av stiftarna till Stiftelsen Jamtli. I centrum för Heimbygdas verksamhet står arbetet med kultur- och naturarv inklusive kulturmiljö. Hembygdsrörelsen arbetar för att det lokala kulturarvet och kulturmiljön ska vara angeläget för alla oavsett bakgrund, och att fler ska bli delaktiga i bygdens och regionens utveckling. Att utveckla barn- och ungdomsverksamheten, särskilt i samverkan med skolan, är den bästa vägen till en jämlik tillgång till kulturarvet. Kulturarvet har en viktig roll för identitetsskapande, förankring och gemenskap, och är en viktig resurs i samhällsbygget. I en tid av krympande föreningsliv är de lokala hembygdsföreningarna också viktiga åldersintegrerade mötesplatser, och arenor för underhållning, bildning och opinionsbildning. Angelägna utvecklingsområden är att fortsatt utveckla arbetet kring kulturarv och lärande samt stärka arbetet för mångfald och integration genom exempelvis en hembygds/kulturarvspedagog.

5.2.4 Utvecklingsområden Regional museiverksamhet inklusive kulturmiljöarbete

- Fortsatt utveckla besöksmål och förskoleverksamhet i samverkan med fler kommuner
- Utveckla nya miljöer på besöksanläggningen för ökad attraktionskraft
- Bedriva verksamheten Nationalmuseum Jamtli för utveckling inom bild- och formområdet
- Komplettera fasta utställningar utifrån normkritiska perspektiv
- Stärka samarbetet kring forskning av museiområdet
- Strategiskt samla konst-, kulturarvs- och kulturmiljöarbetet i länet
- Utveckla samverkansformer med aktörer i länet kring kulturmiljöfrågor och bistå kommunerna med framtagande av kommunala kulturmiljöplaner knutna till översiktsplanerna

5.2.5 Arkiven

Arkiven är en viktig del av vårt gemensamma kulturarv och verksamheten eftersträvar en bredd i att spegla samhällets mångfald. Det är lika viktigt att bevara arkiv från offentliga myndigheter som arkiv från civilsamhället. Det är en prioriterad uppgift under perioden att arbeta för att arkiv skapade av minoriteter och urfolk säkras för framtiden. Tillgången till arkiven fyller en viktig funktion för demokratin, för insyn och utblick, för nytta och nöje och för social rättvisa. Den historiska kunskap och material som finns i arkiven är också en viktig resurs för kulturella och kreativa näringar och destinationsutveckling. På Arkivet i Östersund samarbetar sex aktörer; Föreningsarkivet i Jämtlands län, Landsarkivet i Östersund, Jamtli arkiv, Jämtlands Lokalhistoriker och Släktforskare, Jämtlands läns Fornskriftssällskap och Nordiskt Centrum för Kulturarvspedagogik.

På Arkivet ska alla ha möjlighet att delta. Aktiviteter riktade till barn och seniorer är prioriterade. Arbetet med att utveckla tillgängligheten för alla grupper i samhället är en pågående process. Verksamheten uppmuntrar till medskapande, volontärskap och crowdsourcing och stimulerar till lokalhistorisk forskning och olika dokumentationsinsatser. Tillsammans erbjuder Arkivet en stor samling källor till Jämtlands och Härjedalens historia. I huset finns rymliga läsesalar, barnhörna, kunnig personal och duktiga släktforskare som hjälper besökaren att använda arkiven. Arkivet ska arbeta för att bredda sin användbarhet som samhällsresurs och arbetet mot skolan är ett prioriterat område. Arkivet har varje vecka öppna och kostnadsfria föreläsningar, kurser och kvällsaktiviteter och är en öppen mötesplats för alla människor i alla åldrar. Verksamheten kretsar kring begrepp som livslångt lärande och upplevelse genom kulturarv.

FÖRENINGSAKIVET I JÄMTLANDS LÄN

Föreningsarkivet i Jämtlands län är en ideell förening och civilsamhällets egna arkiv. Människors tankar, idéer och intressen från 1800-talets stora folkrörelser via 1900-talets breda föreningsliv fram till dagens moderna rörelser speglas genom handlingarna i arkivet. Sammanlagt finns drygt 1,5 km handlingar från mer än 4300 föreningar. Verksamheten har sin grund i folkbildning och livslångt lärande vilket betyder att arkivet erbjuder information, utbildning och service om arkiven, men också upplevelse och bildning genom arkiven. Genom att samla, inventera, vårda och bevara handlingar och föremål från föreningar och enskilda, samt erbjuda mötesplatser, föreläsningar, kurser och workshops skapas en grund för ett kulturarv som används och utvecklas. Föreningsarkivet eftersträvar en bredd i arbetet med att spegla samhällets mångfald, och underrepresenterade grupper ska särskilt inspireras att förvara handlingar om sin historia. Samarbete sker med andra arkiv runt om i Sverige och Norden, bland annat genom Arkivpedagogiskt forum och Föreningen Sveriges länsarkivarier.

LANDSARKIVET I ÖSTERSUND

Landsarkivet i Östersund inrättades 1929 och är sedan 2010 en avdelning i det statliga Riksarkivet med ansvar för arkiven efter de civila statliga myndigheterna i Jämtland Härjedalen, privata arkiv som företags-, by- och gårdsarkiv samt handlingar efter kända och mindre kända personer. Sammanlagt finns en stor mängd handlingar, fotografier, kartor och ritningar i arkivet som därmed utgör en informationsbank med stor användningspotential. Genom Riksarkivets tydligt formulerade regionala uppdrag är Landsarkivet i Östersund en resurs för regional utveckling och social sammanhållning.

5.2.6 Utvecklingsområden Regional enskild arkivverksamhet

- Utveckla delaktighet, medskapande och engagemang bland arkivbesökarna
- Utveckla samarbetet med lokala mötesplatser i länet för ökad tillgång till arkiv, kompetens och publika aktiviteter
- Utveckla publika aktiviteter för äldre med särskilt perspektiv på kultur och hälsa
- Utveckla pedagogisk verksamhet samt samarbetet och kommunikationen med skolorna
- Arbeta för att arkiv skapade av minoriteter och urfolk säkras för framtiden
- Driva och utveckla den arkivpedagogiska metodutvecklingen på nationell nivå genom till exempel nätverket Arkivpedagogiskt Forum
- Driva och utveckla gemensamma frågor för Sveriges förenings- och folkrörelsearkiv till exempel genom samarbetet inom Föreningen Sveriges länsarkivarier

5.3 Bild- och formkonst

Den offentliga konsten är väl representerad i regionen, i kommunerna och på det regionala museet Jamtli. Region Jämtland Härjedalen tillämpar enprocentregeln och har en konstsamling med cirka 8900 verk placerade i egna lokaler samt genom deposition hos kommunerna. Primusrummet i Regionens Hus som främst visar konst av Primus Mortimer Pettersson är en del av Region Jämtland Härjedalens konstsamling. Tre kommuner följer enprocentregeln. Den regionala KRO⁵-föreningen har sedan några år tillbaka påbörjat ett framgångsrikt påverkansarbete för att samtliga kommuner ska införa enprocentregeln. Möjligheten att flera kommuner inför enprocentregeln under planperioden är goda. Länet har av tradition ett rikt och vitalt konstliv där basen utgörs av ett 80-tal professionella bild- och formkonstnärer. Ett flertal är organiserade via KRO och/eller Konstnärscentrum Nord. Utställningsmöjligheterna för konstnärerna har minskat under de senaste åren och därmed även möjligheten för allmänheten att ta del av och uppleva konst då ett flertal av de privata gallerierna lagt ned sin verksamhet. För många innebär detta bland annat försämrade inkomstmöjligheter. Från 2018 är professionell bild- och formverksamhet ett eget område i Kultursamverkansmodellen med syfte är att stärka bild- och formområdet på regional nivå. Nationalmuseum Jamtli är en regional satsning i samverkan med staten som beskrivs under Stiftelsen Jamtli ovan.

5.3.1 Bildkonsten inom Region Jämtland Härjedalen

Bildkonsten inom Region Jämtland Härjedalen har i uppdrag att främja bild- och formkonstområdet, bedriva konstpedagogisk verksamhet samt konstnärligt gestalta Region Jämtland Härjedalens miljöer och förvalta konstsamlingen. Bildkonsten fördjupar kunskapen, breddar intresset och möjliggör möten med konst. Verksamheten ska utveckla och vara en resurs för det regionala konstlivet, stärka de professionella konstnärernas villkor och möjligheter att vara yrkesverksamma samt stimulera barn och ungas skapande. Konstnärlig gestaltning sker genom uppdrag av miljögestaltningar samt genom inköp och placering av konst. Regionen tillämpar 1 procent av byggnadskostnad för miljögestaltningar. Att förvalta Regionens konstsamling innebär att vårda, säkerställa och utveckla samlingen.

⁵ Konstnärernas Riksorganisation

Det främjande uppdraget innefattar strategiskt arbete för att stärka infrastruktur och förutsättningar för bild- och formområdet i regionen. Genom nätverksträffar, rådgivning, fortbildning och informationsspridning stärks området. Den konstpedagogiska delen är en resurs för länets skolor och övriga organisationer och föreningar. Den skapar förutsättningar för ungas möten med samtidskonst och eget skapande genom aktiviteter och handledning. Samverkan sker med professionella konstnärer, kommuner, institutioner, föreningsliv och organisationer. Nationell samverkan sker med konstkonsulenterna i Sverige och särskild interregional samverkan i de fyra nordligaste länen. Könsuppdelad statistik görs samt hänsyn tas vid inköp och uppdrag för att nå en jämn könsfördelning över tid. Bildkonsten ska vara kompetens- och resurstöd för kommunerna i deras arbete med den offentliga konsten.

5.3.2 Härke konstcentrum

Härke Konstcentrum, är en del av Östersunds kommuns kultursatsningar och spelar en viktig roll i länets konstliv genom sina föreningsdrivna och kompetenshöjande verksamheter som konstnärateljéer, utställningsgalleri, kursverksamhet samt gästbostad. En av aktörerna är Föreningen Östersunds Kollektiva Grafikverkstad som är regionens enda kollektiva grafikverkstad med ett 80-tal medlemmar. Genom sina ateljéer och verkstäder ger Härke Konstcentrum och grafikverkstaden goda förutsättningar för att konstnärer ska kunna vara verksamma i länet. Galleriverksamheten är en betydelsefull arena för konst med ett tiotal årliga utställningar och Härke Konstcentrum ansvarar även för fyra utställningar årligen, i den kommunala utställningslokalen Ahlbergshallen i Östersund. I anslutning till utställningarna genomförs bland annat konstnärssamtal och guidade skolbesök. Härke Konstcentrum delar årligen ut ett konstnärstipendium som finansieras av Region Jämtland Härjedalen, Östersunds kommun och Föreningen Härke Konstcentrum med syfte att främja utbyte med konstnärer från andra delar av landet, Europa och världen. Stipendiet är ett vistelsestipendium som innebär ekonomiskt stöd, en utställningsperiod inom två år på Ahlbergshallen, 30 dagars vistelse i gästbostaden samt möjlighet att arbeta i grafikverkstan på Härke Konstcentrum. Stipendiet är attraktivt och kan sökas av yrkesverksamma konstnärer utanför Jämtland Härjedalen.

5.3.3 Konstföreningar

SVERIGES KONSTFÖRENINGAR JÄMTLAND-HÄRJEDALEN

I Sverige är ungefär 135 000 personer medlemmar i föreningar som tillhör Sveriges Konstföreningar. Dessutom finns andra konstföreningar. Det köps konst för många miljoner kronor till konstföreningarna i Sverige. Sveriges Konstföreningar Jämtland-Härjedalen är en samverkansorganisation för konstföreningar i länet. Organisationen verkar för kunskapen om konst och konstens betydelse genom att anordna utbildningar, föreläsningar etc. Den viktigaste aktiviteten är samarbetet kring Konstens Vecka där Sveriges konstföreningar samverkar med gallerister, konstnärer och andra konstutövare i drygt 50 aktiviteter.

JÄMTLANDS LÄNS KONSTFÖRENING (JLK)

Föreningen har till ändamål att öka medvetenheten om konstens betydelse för den enskilda människan och för samhället. Föreningen ska tillvarata enskilda medlemmars och länets

konstföreningars intressen samt vara en samarbets- och samlande länsorganisation. Verksamhetsområde är Jämtlands län och föreningen har cirka 1000 medlemmar i hela länet. Tillsammans med Region Jämtland Härjedalen, Östersunds kommun och Heimbygda är JLK grundare till stiftelsen Jamtli.

5.3.4 Utvecklingsområden Professionell bild- och formverksamhet

- Bredda tillgänglighet av konst och Regionens konstsamling genom digital utveckling
- Verka för tillämpningen av MU-avtalet⁶
- Verka för att kommuner har som målsättning att minst en procent i samband med ny och ombyggnation ska gå till konstnärlig gestaltning
- Utveckla Härke vistelsestipendium i samverkan med Härke Konstnärscentrum och Östersunds kommun
- Skapa ett regionalt forum för metodutveckling inom det konstpedagogiska området som berör samtida frågeställningar
- Främja regionalt konstnärsdrivna och självorganiserande initiativ för fördjupning och tillgängliggörande av samtida konstuttryck och processer
- Verka för utställnings- och visningsytor för professionella konstnärer i syfte att stimulera och tillgängliggöra samtidskonst
- Utarbeta en handlingsplan för professionell bild- och formkonst som inbegriper konsthantverket

5.4 Film och rörlig bild

Filmområdet har sedan några år genomgått en stor nationell förändring då den statliga filmpolitiken inrättades 2017. Jämtlands län har ett förhållandevis gott filmklimat trots få invånare och liten tillgång till produktionsmedel. I länet finns ett hundratal småföretag inom rörlig bild, enmansföretag för det mesta. Regionalt producerad film sprids i olika visningsfönster; festivaler, TV, biografier och video on demand som exempel. Kvinnorna utmärker sig om man ser till nationella och internationella framgångar. Interregional samverkan sker för att stärka filmbranschen i samarbete med Västernorrland och Trøndelag. Det finns 24 digitala biografialonger vilket ger platsberoende tillgänglighet. Några kommuner erbjuder film inom kulturskolan.

5.4.1 Filmpool

Filmpool inom Region Jämtland Härjedalen, är ett regionalt resurscentrum för film och verkar för att stärka film som konst i länet. Verksamheten fokuserar på biograf- och visningsfrågor, film pedagogisk verksamhet, talangutveckling samt kort- och dokumentärfilmsproduktion. Filmpool ska driva en utveckling av filmområdet i länet och vara en resurs för filmskapare, kommuner, skola, och civilsamhälle. Att se, uppleva och skapa film och rörlig bild i olika former ska vara en möjlighet för alla. Filmrullen är ett koncept som turnerar i länet, en mobil lösning för ungas digitala skapande. Filmcoachen är ett nuvarande talangutvecklingsprogram i Östersund. Filmpool ska förankra, synliggöra och utveckla filmen i länet genom att initiera, stötta och främja insatser på filmområdet i regionen. Verksamheten bidrar till ökad kunskap och förståelse för filmen som

⁶ Medverkande- och utställningsersättning

uttrycksmedel. Filmpool stöttar biografutveckling genom fortbildning och regelbunden dialog med biografföreningarna. Länets pedagoger, lärare och filmare får återkommande erbjudanden om fortbildning. Genom nätverksträffar, rådgivning, fortbildning och informationsspridning stärks området.

5.4.2 Utvecklingsområden Filmkulturell verksamhet

- Främja talangutveckling och uppmuntra till kollektivt filmskapande
- Verka för ökad film- och mediepedagogisk kompetens i skolan genom att arbeta för mediemedvetenhet och kunskap om det filmiska berättandet
- Stärka kopplingen mellan unga filmarbetare och film i skolan
- Utveckla biografernas roll som mötesplats
- Stärka befintliga nätverk och initiera nya nätverk för filmpedagoger, talanger, filmare, biografer och filmarbetare
- Fördjupa samverkan med övriga filmverksamheter i Norrland

5.5 Hemslöjd och design

Hemslöjden bildades som riksorganisation för lite drygt 100 år sedan medan Svensk Form har en bakgrund i Svenska Slöjdföreningen från mitten av 1800-talet. Både slöjd och design har nära kopplingar till näringsliv och produktion men är i grunden kulturella verksamheter. Inom slöjd, hantverk och konsthantverk har sex lokala besöksmål utvecklats genom Economuséemodellen, en kanadensisk modell som utvecklar besöksmål utifrån kvalitet och hållbarhet. Ett drygt 100-tal slöjdare och konsthantverkare finns inom nätverket Jamtform. De yrkesverksamma formgivarna är till stor del egenföretagare som erbjuder designtjänster och/eller driver egna utvecklingsprojekt. Det finns även en, förhållandevis liten, arbetsmarknad för designers som anställda inom privat sektor, bland annat på kommunikationsbyråer och i friluftsbanschen.

5.5.1 Hemslöjdskonsulenterna

Hemslöjdskonsulenterna inom Region Jämtland Härjedalen har i uppdrag att främja hemslöjdsområdet som angeläget och samtida. Konsulenterna visar på hemslöjdens autenticitet, lokala närvaro, hållbara produkter och på skapandet som fyller mänskliga och vardagliga behov. Det främjande uppdraget innefattar strategiskt arbete för att stärka slöjdens infrastruktur och förutsättningar och verksamheten ska verka för de professionella och yrkesutövande slöjdarnas villkor och möjligheter. Skapandet bland barn och unga är stort och ska stimuleras. Genom pedagoger och slöjdhandledare nås barn och unga i hela regionen med hemslöjdens estetik. Många vuxna är utövare av slöjd och hantverk och verksamheten ska även främja dessa. Genom att erbjuda workshops, nätverk, tillfällen och platser att mötas på så utvecklar och stimulerar konsulenter barns, ungas och vuxnas kreativitet och skapande. Verksamheten erbjuder kreativa mötesplatser och utvecklar metoder för att sprida slöjdverksamhet. Internet och sociala medier används för att sprida och kommunicera idéer och verksamhet.

5.5.2 Jämtland Härjedalens Hemslöjdsförbund

Jämtland Härjedalens Hemslöjdsförbund (JHHF) har som uppgift att stödja de lokala slöjdföreningarna i deras arbete att bevara och utveckla slöjdtraditionerna. Förbundet

fungerar som en länk mellan Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund och de tre lokala föreningarna och ger också stöd till slöjdklubbar och till de som vill starta en ny förening. JHHF samarbetar med Hemslöjdskonsulenterna för att utveckla verksamhet och nya föreningsformer.

5.5.3 Utvecklingsområden Hemslöjdsfrämjande verksamhet

- Tillsammans med kommunerna, civilsamhället och kulturskaparna initiera en hållbar infrastruktur för hemslöjdens närvaro i hela regionen
- Utbilda pedagoger i hemslöjdens tekniker, material och metoder för lärande
- Utveckla nätverk inom olika slöjdtekniker där den traderade kunskapen ökar handens kompetens, självförtroende och möjligheten till eget skapande
- Öka angelägenheten för slöjd- och hantverksnäringen

5.5.4 Designcentrum

Designcentrum inom Jämtland Härjedalen är en arena för kreativ samhällsutveckling. Här möter designområdet människor som vill bidra till utveckling i Jämtland Härjedalen. Genom exempelvis seminarier, workshops, utställningar och designfacilitering, (underlätta genom design), arbetar verksamheten för att utveckla designområdet i regionen, och för att utveckla regionen genom design. Designcentrum har ett löpande engagemang i regionens innovationsfrämjande arbete. Rollen är då att använda designprocesser för att underlätta innovation och omställning inom strategiska innovationsområden, exempelvis cirkulär ekonomi. Designprocessen utgår från slutanvändarens behov och kan användas för att utveckla allt från produkter och tjänster till miljöer och system. Design är både ett kulturpolitiskt och ett näringspolitiskt område och kan användas för att driva utveckling inom alla olika branscher och sektorer. Designcentrum har som främsta uppgift att använda design för att uppfylla de regionala utvecklingsmålen.

5.5.5 Svensk Form Jämtland

Svensk Form är en ideell förening som arbetar för att skapa engagemang och belysa de möjligheter design kan ge för individen, kulturen, samhället och näringslivet. Svensk Form Jämtland anordnar bland annat PechaKucha Nights och andra evenemang, studiebesök och workshops. I samverkan med Designcentrum och Hemslöjdskonsulenterna genomförs en årlig Formvecka.

5.5.6 Utvecklingsområden Designområdet

- Främja användandet av design för samhällsutveckling och utveckling av samhällsservice
- Verka för att designbranschen drar nytta av och ställer om till nya förutsättningar, exempelvis digitalisering, komplexa utmaningar och tjänstefiering
- Bidra till samverkan för att skapa en hållbar, jämlik och inkluderande livsmiljö genom arkitektur, form och design

5.6 Bibliotek och litteratur

Kommunerna har ansvaret för den lagstadgade folkbiblioteksverksamheten. I länet finns ett väl utbyggt nät av folkbibliotek varav många är integrerade folk- och skolbibliotek. 2017 fanns 37 biblioteksenheter av varierande storlek. Två bokbussar och ett antal andra lokala lösningar erbjuds i kommunernas ytterområden. Biblioteken fungerar även som informations- och kunskapscentraler, mötesplatser och kulturarenor, ofta i samverkan med föreningslivet. Nyttjande av e-böcker och ljudböcker är stort och ökar liksom andra digitala tjänster. Samtliga kommuner har egna webbsidor med service och information medan sju av kommunerna erbjuder e-media via en gemensam webbplats. Folkbiblioteken samverkar med varandra samt med civilsamhället och näringslivet, för att erbjuda invånarna ett brett och tillgängligt utbud av media, handledning och digitala tjänster. Regionen har i uppdrag att stödja folkbiblioteken vilket beskrivs närmare under rubriken regional biblioteksverksamhet.

Den litterära infrastrukturen är relativt svag, vilket innebär få förlag och litterära sällskap och få möjligheter till skributarutbildningar och litterära stöd och stipendier. Det finns ett hundratal skribenter varav en del är organiserade i Författarförbundet och/eller Författarcentrum. Ett regionalt författarnätverk har initierats av den regionala biblioteksverksamheten. Det fungerar som en mötesplats med fortbildningsinsatser, litterära arrangemang och stöd. En regional bokmessa arrangeras årligen.

5.6.1 Regional biblioteksverksamhet

Den regionala biblioteksverksamheten inom Region Jämtland Härjedalen och verksamheten fungerar stödjande i nära samverkan med folkbiblioteken i länet, men också i interregionala och nationella sammanhang för utveckling av bibliotek och litteratur. Bibliotekslagen och den regionala biblioteksplanen är styrande. Den regionala biblioteksplanen är framtagen parallellt med Kulturplanen i en liknande process. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla. Biblioteken är nav i kunskapssamhället, men också arenor för kultur och demokrati där digital delaktighet är en viktig medborgerlig rättighet. Den regionala biblioteksverksamheten ska vara en resurs för länets folkbibliotek genom fortbildning, rådgivning och stöd. Verksamheten ska bidra till samverkan, verksamhetsutveckling och kvalitet. I uppdraget ingår att stärka och utveckla litteraturområdet i länet och ge stöd till länets författare och andra litterära aktörer. Barn och unga är viktiga målgrupper för verksamheten, men också grupper av vuxna med särskilda behov. Det handlar om allas rätt till information och litteratur, oavsett funktionsvariation, språk eller social bakgrund.

5.6.2 Utvecklingsområden Biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet

- Stärka folkbibliotekens möjligheter att vara öppna, trygga och tillgängliga rum för kultur, samhällsdebatt och bildning
- Stärka och samordna folkbibliotekens arbete för digital delaktighet
- Utveckla och stärka intresset för läsning, skrivande och berättande – inte minst bland barn och unga
- Stärka det litterära området genom insatser för författare i länet

- Utveckla verksamheter som undersöker litteraturens förmåga att skapa återhämtning, lust och läkande i samverkan med bibliotek och andra folkhälsoaktörer
- Främja det sydsamiska språket genom stöd till folkbiblioteken och insatser som ökar den litterära utgivningen

5.7 Folkbildning och civilsamhälle

Civilsamhällets roll för det demokratiska samhället och i den kulturella infrastrukturen är av stor vikt. Föreningar och organisationer erbjuder arenor för samtal, bildning och aktivitet samt för människors delaktighet och inflytande. Folkbildning handlar om kunskap, frigörelse och demokrati. Idéerna är inte nya men de uppdateras hela tiden av människor som lever och förverkligar idéerna. Grunden är allas rätt till bildning som ett sätt att växa, både som individ och samhällsmedborgare. Att tänka självständigt, ha en kritisk blick, hävda sina rättigheter, ta ansvar och se sammanhang är nycklar till egenmakt och delaktighet. Folkbildning är att lära tillsammans för livet, det är fritt och frivilligt och det är deltagarens nyfikenhet och lust som är det viktiga. Länet saknar högre konstnärliga utbildningar. De tre folkhögskolorna har dock alla kulturella och konstnärliga utbildningar och är därmed viktiga resurser för den kulturella infrastrukturen och skapar goda möjligheter för ett kreativt klimat.

5.7.1 Folkbildning Mittnorrland

Studieförbunden i Jämtland Härjedalen genomför årligen drygt 6 000 kulturarrangemang och knappt 5 000 studiecirklar med totalt drygt 300 000 deltagare (2017). Det gör studieförbunden till den största kulturarrangören i regionen. Studieförbunden är dessutom Sveriges största utbildare av ideella ledare och i Jämtlands län finns drygt 5 000 aktiva cirkelledare. De flesta arbetar ideellt. Studieförbunden och föreningslivet hör ihop genom medlems- och samarbetsorganisationer samt genom nätverk och grupper. Ofta fungerar studieförbunden som ett nav i det lokala civilsamhället – med stöd och råd, såväl till nya och etablerade föreningar, som till nätverk och grupper. Det ska vara låga trösklar in till studieförbunden. Bildningsförbundet Mittnorrland bildades 1993 genom sammanslagning av Jämtlands läns bildningsförbund och Västernorrlands läns bildningsförbund. Från 2017 heter förbundet Folkbildning Mittnorrland och är en mötesplats där samtal förs för att stärka folkbildningen och bevaka folkbildningens intressen. Folkbildning Mittnorrland företräder medlemmarna i olika sammanhang.

5.7.2 Birka Folkhögskola

Birka Folkhögskola ägs av Region Jämtland Härjedalen och ligger i Ås i Krokoms kommun. Skolan bedriver utbildningar med kulturprofil, exempelvis musikutbildningar inom jazz, klassiskt och folkmusik. På Allmän linje erbjuds fördjupning i musik, slöjd och hantverk med inslag av keramik, textil och konst. Birka genomför både egna kulturarrangemang och i samarbete med Kulturen eller andra musikföreningar. Dessutom är Birka folkhögskola ett viktigt kulturcentrum och en mötesplats. Video Online Creator är en ny utbildning som lär deltagarna att uttrycka sig i rörlig bild. Det kan vara konstnärligt, politiskt, kommersiellt eller på annat sätt där den rörliga bilden är i centrum. På skolan sker andra kulturmöten naturligt och är en del av undervisningen då folkhögskolan är en plats där människor av många olika nationaliteter möts och skapar förståelse för varandra.

5.7.3 Bäckedals folkhögskola

Bäckedals folkhögskola ägs av Region Jämtland Härjedalen och ligger i Sveg i Härjedalens kommun. På Bäckedal finns flera utbildningar inom slöjd och hantverk, smide, skinn, textil, trä och keramik samt en distansutbildning inom fotografi. Skolan har en lång erfarenhet av unika hantverkskurser för dem som vill fördjupa sig inom hållbar livsföring. En ny utbildning inom foto och bild har startats som valbar kurs. Bäckedal är, förutom att vara en kulturell mötesplats i södra delarna av länet, en strategiskt viktig folkhögskola som erbjuder professionell kunskap inom slöjd- och hantverk. Ett arbete har påbörjats för en filmutbildning på skolan.

5.7.4 Åredalens folkhögskola

Åredalens folkhögskola är en rörelsedriven folkhögskola, med koppling till Evangeliska Fosterlandsstiftelsen, i Undersåker i Åre kommun. Ett av statens fyra syften med folkhögskolorna är att bidra till att bredda intresset för och delaktigheten i kulturlivet. Detta syns i skolans verksamhet på flera sätt, bland annat genom att skolan bedriver grundläggande konstutbildning på ett år samt ett fördjupningsår med profilen Landart. Skolan erbjuder även en ettårig konstutbildning i Bagnols, södra Frankrike. Den kulturella verksamheten består även i att skolan med sina natur- och friluftsutbildningar arbetar för kunskapsutveckling inom länets kultur- och naturhistoria inom till exempel samisk kultur och Pilgrimsleden. Åredalens folkhögskola är en naturlig utvecklingsplats för länets framtida konstnärer och är en resurs i utvecklandet av bild och formkonst.

5.7.5 Idrottsrörelsen

Idrottsrörelsen i länet är en stor aktör inom civilsamhället med egen bildningsorganisation som engagerar en omfattande del av länets befolkning. Jämtland Härjedalens Idrottsförbund är Riksidrottsförbundets regionala organisation vars uppdrag är att stödja, företräda och leda distriktets idrott. Förbundet samlar drygt 400 föreningar i 60 idrotter.

5.7.6 Samlingslokaler

Samlingslokalerna i länet utgörs framför allt av allmänna lokaler som tillhör någon av riksorganisationerna Bygdegårdarnas Riksförbund, Folkets hus & Parker och Våra Gårdar. De sträcker sig tillbaka till folkrörelsernas framväxt i slutet av 1800-talet då föreningarna byggde egna lokaler för samlingar, möten och engagemang. Det finns ett 120-tal samlingslokaler i länet tillhörande någon av riksorganisationerna och dessa lokaler är än idag viktiga nav för lokalsamhällets utveckling och föreningslivets aktiviteter. De utgör även viktiga kulturhus för både professionell och ideell kultur och används som mötesplatser och scener för mycket av den regionala kulturverksamheten. Även olika trossamfund tillhandahåller lokaler för kultur som är viktiga, bland annat för länets omfattande musik- och körverksamhet.

5.8 Stöd och bidrag

Förutom regionala och statliga anslag inom Kultursamverkansmodellen fördelar Region Jämtland Härjedalen stöd och bidrag till föreningar, institutioner och andra aktörer för kulturprojekt och satsningar i enlighet med kulturplanen. Regionen delar även ut ett årligt Kulturpris till en professionell aktör som haft stor betydelse för regionens kulturliv samt

stipendier till yngre kulturutövare. Ett årligt samiskt stipendium ges till någon som har medverkat till att bevara, utvecklat eller främjat det sydsamiska kulturarvet. Med start 2019 inrättas arbetsstipendium inom bild- och formkonst, scenkonst samt litteratur för att främja professionella kulturskapares möjligheter att vara verksamma i regionen.

6 Kultur i sydsamiskt område

År 1977 erkändes samerna som ett urfolk i Sverige och är därmed Europas enda urbefolkning. Sametinget är sedan 2010 förvaltningsmyndighet för samisk kultur och har därmed det övergripande ansvaret för frågor som berör denna. Sametingets uppdrag är bland annat att bidra till utvecklingen av ett starkt och mångsidigt samiskt konst- och kulturliv. Den sydsamiska kulturens historia, samtid och utveckling utgör en viktig del av regionens kultur och kulturarv och ska särskilt främjas.

Det genomförs återkommande samiska kulturevenemang som exempelvis fest- och kulturdagarna Lopme Naestie i Funäsdalen, midsommarfirandet i Ankarede och utdelningen av det samiska kulturstipendiet i ett samarbete mellan Regionen och Stiftelsen Gaaltije. Förutsättningar för den samiska kulturens utveckling, att synliggöra samisk konst och kultur och ge förutsättningar för konstnärligt skapande kan stärkas i samarbete med Stiftelsen Gaaltije. Viktiga prioriteringar under kulturplaneperioden är insatser för att bevara, stärka och revitalisera det sydsamiska språket samt utveckla möjligheterna till synliggörande och bevarande av det sydsamiska kulturarvet. Detta kan göras i nära samverkan med Stiftelsen Gaaltije, de samiska föreningarna samt biblioteks- och arkivverksamheterna.

6.1 Stiftelsen Gaaltije

Stiftelsen Gaaltije ska bygga upp och förvalta det sydsamiska kulturarvet med hänsyn till material, berättelser och kunskap. Stiftelsen ska aktivt verka för att synliggöra sydsamisk konst och kultur genom att bland annat driva "Gaaltije - sydsamiskt kulturcentrum". Det sydsamiska kulturcentret ska vara öppet för allmänheten och genomföra aktiviteter som gagnar det sydsamiska samhällets behov och bidrar med kunskap om det sydsamiska samhället och kulturen. Målen för Gaaltije är att kulturcentret ska vara välkänt som en samisk institution, att verksamheten uppfattas som den tydliga parten för frågor relaterade till det samiska samhället samt att stiftelsen ska ha en fast och långsiktig finansiering. Stiftelsens vision är att inom ett par år ha positionen som ett nationellt centrum för sydsamisk kultur, näring och språk. Verksamheten ska erbjuda:

- Den samiska mötesplatsen; Gaaltije ska vara den naturliga platsen för samiska möten och event samt ett resurscentrum för samiska organisationer och personer.
- Information; Gaaltije ska vara länets centrum för information om sydsamer och sydsamisk kultur. Verksamheten ska vara ett tydligt besöksmål för turister såväl som för länets invånare.
- Utställningar och event; Gaaltije ska genomföra öppna utställningar och event med samisk- eller urfolksinriktning och i huvudsak med samiska och andra urfolksrelaterade konstnärer och artister, till exempel utdelningen av Region Jämtland Härjedalens kulturpriser och stipendier samt samefolkets dag.

7 Genomförande

För att nå de mål som beskrivs nedan kommer Region Jämtland Härjedalen, liksom tidigare, teckna avtal och uppdrag med berörda regionala kulturaktörer inom kultursamverkansmodellen. I dessa avtal, och uppdrag bryts målen ner genom nyckeltal till uppföljningsbara mål. På detta sätt kommer verksamheterna att följas upp löpande och ge underlag för kommande utvärderingar.

8 Uppföljning och utvärdering

Alla verksamheter som erhåller regionalt eller statligt stöd gör årligen kvantitativa och kvalitativa redovisningar till Region Jämtland Härjedalen enligt gällande uppdrag, avtal eller beslut. Den kvalitativa redovisningen ska kopplas till de nationella kulturpolitiska målen, Kulturrådets aktuella riktlinjer för uppföljning samt gällande mål och insatsområden i Kulturplanen. Kvantitativ redovisning samlas i Kulturdatabasen som är gemensam för alla regioner. Regionen har ansvaret för att återrapportera statsbidraget till Kulturrådet i enlighet med gällande förordning och riktlinjer. Myndigheten för kulturanalys har regeringens uppdrag att utvärdera, analysera och redovisa effekterna av den statliga kulturpolitiken. Dessa rapporter utgör underlag för fortsatt kulturutveckling i länet.

Kulturplanen följs regelbundet upp genom årliga dialoger med regionala kulturverksamheter med avstämning gentemot planens insats- och utvecklingsområden. Dialog och uppföljning sker även några gånger per år genom det regionala samrådsorganet Kultur Z.

De horisontella aspekter som enligt Kulturrådets riktlinjer särskilt ska följas upp i årsredovisningar och dialoger är; kvalitet, konstnärlig förnyelse, ett levande kulturarv, allas lika möjligheter att delta i kulturlivet, barns och ungas rätt till kultur, internationellt utbyte samt de nationella minoriteternas kultur- och kulturarv.

Region Jämtland Härjedalen avser att under perioden utveckla uppföljning, utvärdering och analys inom ramen för det systematiserade arbetet med Ramverk för strategiskt lärande. Det är ett verktyg framtaget i samverkan med övriga norrlandslän för en tydligare uppföljning av de regionala utvecklingsstrategierna. Ramverket ska på sikt användas för hela den regionala utvecklingsförvaltningen.

Under kulturplaneperioden ska Regionen dessutom göra fördjupade utvärderingar av de interna verksamheterna, Bildkonsten, Filmpool, Hemslöjdskonsulenterna, Estrad Norr samt den Regionala biblioteksverksamheten.

Bilaga 1

Samråd, dialoger och aktiviteter 2017–2018

Datum	Aktivitet
2017	
September	
5 sep	Beslut om process Framtagande av ny Kulturplan, Regionala utvecklingsnämnden (RUN)
7 sep	Samråd Folkbildning Mittnorrland, Ånge
12 sep	Kultur Z, Strömsund
19 sep	Tillgänglighetsrådet, Region Jämtland Härjedalen
20 sep	Nätverket för regionala kulturchefer, SKL
23 sep	Heimbygda nätverksträff Ungdomsprojektet
28 sep	Styrgrupp, RUN Arbetsutskott (AU)
Oktober	
3 okt	Regionalt Kulturforum
4 okt	Uppföljning och dialog Gaaltje
4 okt	Sektorsövergripande samråd Arkiv, Museum, Bibliotek, Studieförbund
11-12 okt	Regionalt Kulturting "Samverkan är modellen", Örnköldsvik
17-18 okt	SKL Kulturkonferens, Gävle
20 okt	Seminarium Genus och kulturmiljöer, Länsstyrelsen
23 okt	Samråd kulturskapare, KLYS, Ålsta Folkhögskola
26 okt	Styrgrupp, AU
30 okt	Kultur- och skolakonferens Kulturattack, Östersund
November	
2 nov	Dialog Östersunds kommun
7 nov	Samråd Forum för konsten
9 nov	Runda bordssamtal "KKN i regional utveckling", Stockholm
14 nov	Dialog Härjedalens kommun
16 nov	Kulturanalysnätverket, Myndigheten för kulturanalys (MYKA)
16 nov	Samråd Film
20 nov	Uppföljning Krokoms kommun Avtal Ung Kultur
23 nov	Mittnordiska kulturarbetsgruppen, Sundsvall
28 nov	Kultur Z, Östersund
29 nov	Dialog Ragunda kommun
29 nov	Dialog Strömsunds kommun
December	
6 dec	Samiskt samråd, Region Jämtland Härjedalen
11 dec	Dialog Krokoms kommun
14 dec	Regionalt Kulturforum
19 dec	Samråd Design
2018	
Januari	
9 jan	Samråd Konst
16 jan	Styrgrupp, AU
16 jan	Dialog Åre kommun
16 jan	Samråd Design

17 jan	Dialog Filmpool
17 jan	Dialog Biblioteksverksamhet
17 jan	Dialog Designcentrum
18 jan	Samråd Forum för konsten
18 jan	Samråd Film
24 jan	Dialog Jamtli
26 jan	Filmpolitiskt toppmöte, Göteborg
30 jan	Dialog Bildkonsten
30 jan	Samråd Slöjd
31 jan	Dialog Föreningsarkivet
Februari	
1 feb	Dialog Hemslöjden
2 feb	Process främjandeverksamheter Kulturen
5 feb	Dialog Heimbygda
12 feb	Kultur Z, Östersund
13 feb	Kvällssamråd Krokomb
16 feb	Jamtli ägarsamråd
19 feb	Dialog Berg
19 feb	Kvällssamråd Berg
21-22 feb	Dialog Myndigheten för kulturanalys, Kravfångstmöte Kulturdatabasen
23 feb	Dialog Folkbildning Mittnorrland
23 feb	Dialog Folkhögskolorna
26 feb	Mittnordiska kulturarbetsgruppen, Umeå
27-28 feb	Analyssamverkan Norr, Umeå
Mars	
9 mars	Nätverk för regionala kulturchefer, SKL
12 mars	HBTQ styrgrupp/arbetsgrupp
13 mars	Styrgrupp AU
20 mars	Dialog Landsarkivet
20 mars	Dialog Estrad Norr
21 mars	Regionalt Kulturforum
22-23 mars	Samverkanskonferens, Stockholm
26 mars	Samråd Kulturskapare, KLYS, Ålsta Folkhögskola
28 mars	Dialog Teatercentrum Norra
28 mars	Dialog Nordcirkus
April	
9 april	Dialog Gaaltje
9 april	Dialog Länsstyrelsen
Maj	
3-4 maj	Regionalt Kulturforum Krokomb
4 maj	Styrgrupp AU
5 maj	Lokalt samråd, Kaxås
14 maj	Kultur Z
15 maj	Beslut om remissutgåva, RUN
15 maj-15 sep	Remissperiod
24 maj	Kvällssamråd, Strömsund

28 maj	Samråd Trøndelags fylkeskommune
Juni	
4 juni	Möte Kulturrådet, Östersund
7-8 juni	Mittnordenkommittén/Mittnordiska kulturarbetsgruppen, Vasa
13 juni	Regionalt Kulturforum
Augusti	
23-24 aug	Samverkansmöte Kulturchefer norrlandslänen, Umeå
28 sep	Samråd Länsstyrelserna i Jämtlands och Västernorrlands län
30 aug	Slutkonferens HBTQ och normkritisk konferens, Umeå
September	
11 sep	Regionalt Kulturforum, Gaaltije
26-28 sep	Mittnordisk Kulturkonferens "Kultur arv på riktigt", Östersund
Oktober	
2 okt	Styrgrupp AU
5 okt	Kultur Z
16 okt	Beslut om Kulturplan, RUN
23 okt	Samråd Kulturskapare, KLYS
23 okt	Beslut om Kulturplan, Regionstyrelsen
30-31 okt	Regionalt Kulturting "Hållbarhet", Bräcke
Nov	
1 nov	Inlämning av Kulturplan till KUR
20 nov	Beslut om Kulturplan, Regionfullmäktige
26 nov	Kultur Z

Bilaga 2

Ekonomiska förutsättningar

Offentlig finansiering av regional kulturverksamhet 2018, tkr.

Områden och verksamheter	Region	Kommun	Stat	Totalt
Professionell scenkonst				
Estrad Norr Scenkonst				
-musik- och dansverksamhet	4 022		12 051	16 073
-musikteater	2 714		1 892	4 606
-teater	5 385		4 380	9 765
Riksteatern J/H	643		367	1 010
Museiverksamhet och museernas kulturmiljöarbete				
Stiftelsen Jamtli	19 084	10 803	9 098	38 985
Biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet				
Regional biblioteksverksamhet	2 968		2 174	4 192
Professionell bild- och formverksamhet				
Bildkonsten	1 957		438	2 395
Nationalmuseum Jamtli	2 000	1 713	1 000	4 713
Regional enskild arkivverksamhet				
Föreningsarkivet Jämtlands län	1 555		390	1 870
Filmkulturell verksamhet				
Filmpool	1 490		879	2 369
Främjande av hemslöjd				
Hemslöjdskonsulenterna	985		663	1 648
Design				
Designcentrum	1 232			1 232
Stöd och bidrag				
Organisationsbidrag	8 460			8 460
Övriga bidrag	400			400
Övrig kulturutveckling⁷	4 195			3 195

⁷ Lokaler, stab, administration, projektfinansiering

Totalt	57 090	11 516	30 415	100 913
---------------	---------------	---------------	---------------	----------------